

Surinaamse Juweeltjes
uit de schatkamer van het
DEMENTEES

12,5 jaar Anton de Komplein

2009 – 2022

“Deze dingen moet je bewaren voor onze kinds- kinderen.”

*“Ik heb mijn taal overal opgepikt, door elkaar gehusseld
en mijn eigen taal van gemaakt.”*

“Het zijn dingen die gebeurd zijn en wij in onze hersenen moeten persen.”

Inleiding

“Opschrijven is helemaal niet erg, dan weet je hoe we hebben geleefd.”

Surinaamse Juweeltjes uit het Dementees

Anton de Komplein, verpleeghuis van Cordaan met Surinaamse identiteit, bestaat 12,5 jaar. Een prachtig moment voor een bundel vol letterlijke uitspraken van Surinaamse en Antiliaanse mensen met dementie. Deze zijn, natuurlijk, altijd met toestemming van de bewoner opgeschreven.

In deze *Surinaamse Juwelenbundel* staat de mooiste uitspraken van de Surinaamse en Antiliaanse bewoners die afgelopen 12,5 jaar in Anton de Komplein wonen of hebben gewoond. Paula Irik (geestelijk verzorger) en ik, Irene Kruijssen (muziektherapeut die hier sinds de opening werkt) schrijven sinds 2003 het *Dementees* op tijdens de muziektherapie en ontmoetingsgroepen. Sinds 2011 bundelen we deze uitspraken jaarlijks in een *Juwelenbundel*. Deze zijn te vinden op de website www.dementees.com waar u ze kunt downloaden. Ook deze bundel kunt u daar downloaden.

Waarom speciaal een Surinaamse Juwelenbundel?

Op deze manier hoop ik bij te dragen aan het in stand houden van de Surinaamse geschiedenis die anders misschien verloren zou gaan en niet meer terug te vinden zou zijn. Verder zou het fijn zijn dat de uitspraken helpen bij het oproepen van nieuwe herinneringen en het wederzijds contact wordt verdiept.

Waarom het letterlijk opschrijven van deze taal

Mensen met dementie in het verpleeghuis zijn kwetsbaar. Hun eigen stem wordt nauwelijks gehoord, hun taal niet altijd herkend. Terwijl deze uitspraken zo kostbaar, levenwijs en vaak ook grappig kunnen zijn. Daarom heeft Cordaan aandacht voor het *Dementees*. Een taal die uitnodigt tot verbinden. En verbinding, dat is de kern van ons werk.

Wat is Dementees?

Waarom hebben we deze taal *Dementees* genoemd? Omdat we het als een aparte taal zien. Of zoals Hugo Borst en Carin Gaemers - Manifest Scherp op Ouderzorg - het verwoorden in ons boek: *Want we hebben allemaal de morgen* (Irik & Kruijssen, 2017):

“Dementees. Raar woord. Dat denk je. Je bent geneigd je schouders op te halen en door te lopen. Maar ho even. Neem alsjeblieft de moeite om een moment te

I. Kruijssen. Surinaamse Juweeltjes uit het Dementees.

luisteren. Dementees is een taal. Het is de taal die mensen met dementie in het verpleeghuis spreken. Het zijn onbekende woorden, rare woorden, woorden die soms lijken op bestaande woorden. Die rare, soms bijzondere of mysterieuze woorden en zinnen prikkelen. Ze klinken best aandoenlijk, grappig, ontroerend of poëtisch. We pleiten vurig voor het blijven luisteren naar mensen met dementie. Hoe onsamenhangend ze ook klnken, deze mensen willen en moeten gehoord worden. Ze maken het je niet makkelijk, zeker niet, maar als je echt goed luistert word je beloond. En zij natuurlijk ook. Want hoe fijn is het als mensen elkaar begrijpen! Dementie is een rotziekte. Iemand met dementie wordt door de ziekte gevangengehouden. Maar er is nog contact mogelijk. Via een vervormde taal weliswaar, maar contact met de buitenwereld is mogelijk. Als we maar willen luisteren. De belangrijkste les is misschien wel deze: als de woorden niet kloppen, wil dat niet zeggen dat de beleving niet klopt. Converseren in het Dementees betekend tussen de woorden door luisteren, zonder oordeel, associërend, proberen uit te puzzelen welke gedachte, welk gevoel wordt overgebracht. De logica zit niet zoer in de inhoud, maar in het gevoel. Wanneer je op die laag reageert, erop voortborduur, dan ontstaat er wezenlijk contact. Soms is Dementees glashelder trouwens. ‘Nu ben ik alleen, zonder moeder. Een tak zonder bomen.’ Dementees kost tijd. Om het gesprek op gang te brengen is veel belangeloze aandacht geduld en liefde nodig.”

De Juweeltjes staan in het blauw onder de liederen die in het zwart cursief boven de uitspraken staan.

Meer informatie

Bent u na het lezen van de Juweeltjes enthousiast en wilt u ook op de (bcc) fanclub lijst zodat u elke week een mail krijgt met de mooiste uitspraken van de bewoners waarmee we optrekken in heel Cordaan? Geef u dan op bij Irene Kruijssen: ikruijssen@cordaan.nl

*“Het zijn geen verhalen maar herinneringen. Dat is een groot verschil.
Herinneringen heb je beleefd.”*

Meer informatie over muziektherapie

Muziektherapie

Al zingend ervaren de bewoners hun waardigheid, culturele geschiedenis, muzikale identiteit en saamhorigheid, bij zichzelf en elkaar. Soms komen tijdens de zang woorden naar boven die anders niet te vinden zijn. De liederen lokken vaak gesprekken uit, halen herinneringen op en zorgt ervoor dat communicatie weer op gang komt. Daarnaast krijgen emoties een plek door middel van een lach of een traan.

De Zin en Zang edities, gratis muziek voor mensen met dementie.

Wij, Irene Kruijssen (muziektherapeut), Eline Hoorweg (geestelijk verzorger) en Andrea Liebrand (muziektherapeut), allen werkzaam met mensen met dementie, vinden het belangrijk dat mensen met dementie ook mee kunnen zingen.

Speciaal voor hen zijn we de Zin en Zang edities gaan maken. Muziek met een lager tempo en in een toonhoogte die uitnodigt tot zingen, met daarnaast de bijbehorende liedboeken en vragenbundels. Op deze manier hopen we dat meer mensen met dementie en hun naasten weer gaan zingen en in gesprek komen met elkaar. Want muziek brengt ons samen en verbindt, erover praten biedt weer nieuwe aanknopingspunten.

Op de edities zijn bewoners met dementie te horen, gastbijdragen voor de luisternummers van muzikale mensen uit het land en natuurlijk ook wij met ons 'koor': Zin en Zang. Wij zijn hen dankbaar voor hun belangeloze bijdragen aan dit project.

Surinaamse Parels III uit het Verpleeghuis, de lente editie van 2022, is gemaakt met bewoners uit de verpleeghuizen Anton de Komplein en Eben Haëzer van Cordaan. Zij laten ons prachtige liederen en voordrachten uit Suriname horen. Het is alweer de derde editie met Surinaamse muziek en is vanaf 4 juni 2022 te downloaden.

De muziek en liedbundels zijn, gratis, te downloaden op de website van Andrea Liebrand: <https://andrealiebrand.nl/muziektherapeut/zin-en-zang-muziek-voor-mensen-met-dementie/>

Tevens zijn verschillende liederen als kareoke versie te vinden op het YouTube kanaal van Irene Kruijssen:

<https://youtube.com/channel/UCpG1MI8iBWV48HL873C7Y-g>

Wilt u meer informatie over de *Zin en Zang* bundels? Stuur dan een mail naar ikruijssen@cordaan.nl

Opo kondre man

*Opo kondre man, oen opo! Sranan gron e kari oen.
Wans ope tata komopo, wi moe seti kondre boen.
Stré de f'stré, win no sa freed. Gado de wi fesiman.
Eri libi te na dede, Wi sa feti gi Sranan.*

“Afschaffing van slavernij. Keti Koti: 1 juli 1863. Zo lang niet te bevatten.”

“Keti Koti. De ketting hebben ze zelf gebroken. Staan jullie op landgenoten, sta op en zing mee! We zijn gelukkig dat we nu vrij zijn!”

“Casave bojo. Surinaamse cake voor Keti koti.”

“Zo heb ik het van mijn moeder geleerd bij het volkslied. En zo deden mijn broers en vader het ook. Mijn opa zingt ook ook. Familie woont er ook.”

“Keti koti. De eerste juli. De oude mensen wisten dat je vrij was geworden van slavernij. De jonge mensen niet.”

Keti koti: “Ik ging naar feest. Dansen! Steelband. Mooie kleren. De naaister.”

“Mijn vader hield van die Keti Koti liederen. 'Ik heb het niet voor niemendal gezongen, maar opdat jullie het uit je hoofd kennen.’”

“Wanneer die jongen die drum zo pakte, iedereen in de klas zit zo (*maakt dansende bewegingen*). Hij tromt zo op die drum en dan danst hij tenslotte zo met die drum!”

Kotomisi kleren

Mw. M.: “Niet zelf gemaakt, wel gedragen. Geweldig. Mijn moeder heeft me geholpen. Ja, ik moest gaan dansen. Er was een speciale vrouw die hoofddoeken ging binden.”

Mw. J. knikt trots: “Ik heb het gedragen. Zelf gemaakt. Zo is het.”

“Het volkslied. Was hele eer. Je staat op. Nederlandse eer. Heb je dat? Nee, is niet zo. Kondreman betekend landgenoten. Zo is de geschiedenis van ons land.”
“Hoe vind u het? Prachtig? Zo is het! Je ziet in je.”

“Wij zijn er mee opgevoed. Kleuterschool, basisschool moesten het elk jaar zingen op Suriname plein.” (*declameert het hele volkslied*)

“Zo is de geschiedenis van ons land.”

Himno di Kòrsou (volkslied Curacao)

*Lanta nos bos ban kanta grandesa di Kòrsou;
Kòrsou, isla chikitu, baranka den laman!
Kòrsou, nos ta stima bo ariba tur nashon.
Bo gloria nos ta kanta di henter nos kurason.*

“Het volkslied van Curaçao, dat is mijn baby. Als ik Curaçao moet verlaten, bijvoorbeeld naar Suriname, dan voel ik me triest. Wil het niet verlaten. Moeten ze niet zeggen: ‘Dat is aanstellerij’ Want klopt. Curaçao heeft veel problemen, maar je moet God danken. Het is een prachtig land. God beschermt Curaçao.”

“Bij het volkslied van Curaçao: ik zie me weer staan op de brug. Was het ineens stil op zondag. Ik vond het. Ik vertel het in mijn eigen woorden hoe ik het voelde. Het was stil en triestig. Kwam terug van de protestante kerk. Emma kerk, is in de stad. Niemand kon vertellen wat er was. Het volkslied dus. Het was triestig. Shell oproer, begin mei. 15 mei denk ik. Of 18 mei. De dag dat ik geboren ben. Dat voelde ik. De Shell gaf een fluit. Een eer van 15 mei. Hadden ze ook vrij gekregen. Onafhankelijk dag.”

“Als je in Curaçao bent, praat je Papiaments. En in Suriname Sranantongo. In Curaçao zeg je: ‘Dan ik spreek ook Taki-Taki’. Is mijn vader- en moederland. Ik werkte bij overheid moest je wel talen spreken.”

“Waar je geboren bent kan je nooit meer vergeten. Mijn navelstreng is geboren op Curaçao. Ik moet het zeggen: mijn navelstreng is begraven in Curaçao. Is ook letterlijk.”

“Surinaamse taal is vlug. Hebben we veel gedaan. Veel geleerd. En de Antilliaanse taal. Die is heel anders. Spaans en Portugees door elkaar. Papiaments.”

“Vraag je me waar ik geboren ben? Op Curaçao, maar mijn ouders zijn Surinaams. Ik spreek Engels, Spaans, Nederlands, Papiaments, Surinaams. Op de Nederlandse Antillen moet je alle talen spreken. Is business spreken. Spaans, Papiaments, Nederlands, Engels, en Frans een beetje. Dat moet je leren. Kwam iemand bij de balie en zei ander: ‘Ze spreekt Surinaams.’ En moest ik uitleggen: wie is je vader. Moest ik uitleggen over Shell. Maar zei ik: ‘Ik ben geen geschiedenisboek’. Begon hij te lachen.”

“Slavernij. We hebben gevochten tegen allerlei onrecht. We werden een volk van verschillende volken.”

“Jullie zingen zo vals het volkslied van Curacao, maar het komt wel.”

I. Kruijssen. Surinaamse Juweeltjes uit het Dementees.

Pienjie pienjie kaasi

*Pienjie pienjie kaasi. Pienjie pienjie kaasi.
Mie pot' mie brede dja, mie pot' mie kassie dja,
Alatta wakka, wakka, wakka, wakka, tikel tikel tikel tikel tik.*

“Een mens is nooit tevreden. Wat moet onze lieve heer? Wat moet hij doen. Zoals hij doet, is het goed. We moeten tevreden zijn. Suriname! Wat onze lieve heer doet, is wel gedaan. Ik was precies zo als mama. Als het al regent, neem het zoals het komt.”

“Ik leerde de kinderen zingen op school.”

“Ik ben geliefd door mijn vader, geliefd door mijn moeder, geliefd door mijn kinderen. Ik hoor het morgen.”

“Toen ik kwam, was ik de jongste.”

“Een armband met verschillende plaatjes. Van mijn moeder en oma.”

“Ik spreek drie talen: Surinaams, Nederlands, Engels. In school en van de overheid was Nederlands. Je bent verplicht. Je mocht geen andere taal. Deed je dat wel kreeg je klappen. Van je ouders. Maar je sprak het met je broers en zussen.”

“Drie broers. Laatst is er één bijgekomen. Mijn moeder heeft lang gewacht”

“Ik ben een man. Ik heb gewerkt kun je wel zeggen. Ik heb gewerkt, ik heb iets te doen. Dat is aangenaam kun je zeggen. Ik heb kinderen die hebben gewacht. Drie meisjes. Meervoud.”

“Praatte ze de ene taal niet, dan ging je over naar een andere taal. En als je vast zit roep je de grote baas.”

“Ik heb een vriend, die praat tien talen. Die heeft op de vaart gezeten.”

“Zelfs de Hollandse jongens kende de talen, je zat tussen de mensen. Dan word je wakker. Was plezieren. Ik weet het niet en leerde je het. Trots uitstralend als ze het je leerde.”

“Als kind heb ik ook gezongen, uit volle borst die liederen. En dan: je wordt groot, die mensen worden groot, de liederen worden anders. En dan denk je: hé, die liederen heb ik gezongen.”

San y'e luku mi

*San y'e luku mi, san y'e waki mi? mi'a no paarderij, mi'a no payasiman.
San y'e luku mi, san y'e waki mi? mi'a no paarderij, mi'a no payasiman.*

“Er waren best wel ruzies. Zei mijn moeder: jij in die hoek en jij in die hoek. Maar oh, er werd wel geslagen hoor! En gestraft. Maar oh, mijn vader hield van zwepen. Hielp zelfs de buurvrouw met zwepen bij haar kinderen. Die had geen man. Ach, was toch leuk hoor.”

“Mijn vader was riemloos. Die strafte niet.”

Mw. N. knikt van mij naar haar buurvrouw: “92! Waar woont ze? Neemt u haar bij u? Hoe oud zegt u? Ik zou moeder blij maken bij mij. Ik heb voor moeder gezorgd. Heb veel gedaan. (knikt bedachtzaam) Suriname is een heel ander land. Ik heb veel voor hen gezorgd. Toen mijn moeder er nog was, toen zong ik ook al die liedjes voor haar. Ze hield ervan.”

“Je bent over je hele lichaam helemaal bruin. Niet alleen je gezicht. De zon is gemeen je wordt bruin van de lucht.”

“In Suriname. Haar tot mijn knieën. Moeder.. vlechten. Moest naar school. Nooit ruzie.”

“Ik spreek drie talen. Surinaams, Nederlands, Engels. In school en van de overheid was Nederlands. Je bent verplicht. Je mocht geen andere taal. Deed je dat wel, kreeg je klappen. Van je ouders. Maar je sprak het met je broers en zussen. Strafwerk dat bevorderde het Nederlands. Weet je wie echt Surinaams leerde schrijven? President Jopie Pengel zijn broer is bijna new foedroe, een nieuwe stroming. Een nieuw getij. Je hebt drie of vier getijden. Zijn drie getijden.”

“Ik ben 50 jaar weg uit Suriname en nog steeds is Suriname mijn land.”

“Jij tikt snel hoor. Je raakt eraan gewend over een paar jaar.”

“Mag ik meezingen? Dat lied ken ik.”

“Na je schooljaren kun je je talen bijvoegen. Taalgebruik. Heb je er meer tijd voor. Keuze maken.”

“Toen ik hoorde dat ik voorgoed moest blijven heb ik twee dagen gehuild... Als jullie komen ben ik blij.”

Rijstlied

*Blank staan de sawahs alom in het land,
Overall wordt weer de padi gepland;
Bukkende, zwetende, hijgende schaar.
Tovert uit 't water de voedzame aar.*

“Let it rain on the places where you raise the rise. Plenty of rain. Sometimes we forget because of the sun. In my days I planted plenty. For so many where the water gaat.”

“It is in the hands of God. Rain is falling. Rainsong (*begint te zingen*) Falling falling all the time.”

“Als het tijd wordt om de rijst te oogsten. Is als de rijst nog niet rijp is. Dat noem je paddi. Komen de vogels. Gebeurt meestal in de grote droge tijd. Paddi oogsttijd, is droge tijd. Zoeken de vogels naar voedsel. Surinaamse zomertijd, september of oktober. Klein en grote regen of droge tijd. Vooruit, je gaat oogsten. Kwamen de vogels dat eten. Zitten er geen bomen tussen de rijst velden. Deden we teer op de stokjes en die zetten we neer. Zaten er dan op. Stadsmensen zouden er weinig van weten, maar ik ben niet van de stad.”

“Ik hoorde jullie zingen en dacht daar moet ik bij zijn.”

“De meesten van Suriname hebben daar gestudeerd en zijn om verschillende redenen hier gekomen. Ik ben getrouwd met een militair en hiernaar toe gegaan en hier gaan werken.”

“Om 12 uur was de school uit. Op blote voeten op de zandweg op je tenen lopen.”

“Ik heb zoveel met jullie gezongen en zo ben ik aan jullie gekomen.”

“Ik kende dit lied al voor mijn geboorte. Ik moest het mijn moeder leren en dacht: *Hoe doe ik dit*. Leerde dat toen op school, hoe te doen en is gelukt.”

“Dank je wel voor het zingen. Want in mijn eentje zing ik niet. Samen wel. Is altijd fijn en leuk.”

“Ik heb Nederlands geleerd door het zingen. Te horen en mee te zingen, daar leerde ik het door.”

“Opschrijven is helemaal niet erg, dan weet je hoe we hebben geleefd.”

I. Kruijssen. Surinaamse Juweeltjes uit het Dementees.

Er zaten zeven kikkertjes al in een boerensloot

*Er zaten zeven kikkertjes al in een boerensloot,
De sloot was toegevroren, de kikkers half dood.
Ze kwekten niet, ze kwaakten niet. Van honger en verdriet.*

“Ik heb ook kikkers gevangen maar 's avonds. Soms gingen ze op banken liggen zag je ze niet omdat ze schutkleur hadden.”

“Wij vingden de kikkers expres om anderen bang te maken. Deden ze ik vazen of zo.”

“Kikkers, in kleine pot zag je ze ontstaan. Is ook heel leerzaam voor kinderen die een beetje verstand van water hebben. Kan ook helemaal fout gaan.”

“Niet bang omdat ze van kleins af aan bij de sloot was, dan was dat natuurlijk.”

“Het glas ging kapot en alle dames bang.” Yes banansi

“De kikkers die gingen schreeuwen tegen de avond op de plantage, werd je bijna bang van!”

“De Antilianen zeggen dat wij zoet water vissers zijn. Dat is toch een gek idee. Ze eten zoetwater vissen. Is het gezondste: karkó. Als je zwart bent, dan moet je die vis eten. (Lacht)

“Ik had een paraplu. Mama had er twee. Ze zei: neem een paraplu mee, anders wordt je ziek. In Suriname.”

“We hadden vaten met water. En later kregen we kraanwater. Suriname is een ontzettend rijk land. We gingen zelfs door de regen lopen.”

“Pini pini boru. Alle mensen delen! Zo hoort het. Hindoestanen. Creolen, moslims, christenen, iedereen.”

“Weet je wat *ariba* is? Omhoog!”

“Na schooltijd was dat de tijd, spelen! Knikkeren en voetballen. Voor die tijd was er niets. Niet in de zon! Hou er niet van, is dan 30 of 40 graden. Zonsondergang was fijn, eind van de middag een paar uur. Als het heet was, dan was je thuis. Ging je in de hangmat liggen.”

“Ik ben trots op mijn mooie herinneringen.”

Ban ban pas'un rondu

Ban ban pas'un rondu, un rondu, un rondu.

Ban ban pas'un rondu, pa nos su muchanan.

“Ban ban pas. We dansen in het ronde. De prooi komt erbij. De zon en maan en Jezus ook erbij.”

“Je leerde Spaans op school en Frans. Lag aan de school. Niet alleen op school, maar ook op straat. Komt door de landen eromheen. Venuzuela, Cuba, Colombia. Je helpt ze, want ze spraken niet allemaal de taal. Soms ook Chinezen die Engels spraken. Was leuk wel, je maakte wel wat mee. Papiaments was de voertaal. Moest je kennen. Takitaki Sarang Tongo. Kwamen mensen uit Venuzuela en die moesten lessen nemen om de taal te leren. Speciale lessen kregen ze. Soms verstond ik ze niet, dan riep ik er een collega bij om te helpen. Was een fijne tijd.”

“Tussen 12 en 1 uur was het te warm. Zocht je een boom of het strand. Ook in het binnenland, Was ik soms bang hoor! Door de dieren allemaal.”

“Venuzuela geeft olie. Daar komt de olie vandaan. Mijn vader heeft daar gewerkt. Ik kan er niet veel over vertellen. Was er niet toen, want was maar een schoolkind. Als we moeten gaan, zie je de compagnie. Daar kom je langs, als je naar school gaat. Dat leg ik ze uit.”

“Wat je wilt onthouden, schrijf je op.”

“Schrijven bevrijdt. Dan wordt je van binnen rustig. Lees het wel eens terug en als ik het terug lees weet ik dat het klopt.”

“Het gaat goed, maar kan elke dag beter. Herinneringen van mijn eiland vergeet ik niet. En aan het eind van het jaar spelen ze alle liederen weer. Dat scheelt... Hangt af...Echt leuk.... Je denkt direct aan je eiland. Die liederen...”

“Muziek. Iedereen moest dat doen hé. Zit je in je bloed.”

“Voor je naar Suriname gaat, stop je in Curaçao. Dat is je navelstreng. Mijn moeder is daar geboren. Je neemt een druppeltje water en maakt een kruis. Je staat in de zee. Je maakt een kruis en zegt ik ben er. Je geest is er. Ik was een klein kind en altijd bang en zei: ik ben er. Ik ben een kind van u, daar geboren. Een kind van Curaçao. Als je gaat, moet je zeggen: breng me naar Westpunt.”

“Een korreltje zang, wij zijn de korreltjes en de zang is ons stemmetje”

De uil zat in de olmen

*De uil zat in de olmen bij het vallen van de nacht
En achter gindse heuvels daar roept de koekoek zacht..*

Over uilen: “Op Bonaire bracht het geen ongeluk.”

“In Suriname is een uil zien ongeluk. Als hij een paar keer over vliegt sterft er iemand.”

Mw. M.: “Als we wilden gaan dansen... Moest hij (vader) niet horen hoor. (Lacht) Zeiden we: we gaan naar een verjaardag hoor. En er waren er grote mensen tussen. (lacht uitbundig). Maar geen dancing zeggen. Dan mochten we niet gaan! Maar bij de dancing ontmoette ik mijn vriend. De jongens betaalde alles. Als wij moesten betalen, dan gingen we niet. Wij mochten gratis. Mijn vriend zei: Zonder jou is de dancing niets. Ik was de populairste voor hem. Ik heb één kind met hem. Ik was in Paranam met hem. Moesten we met de bus naar de stad, want in Paranam hadden we niets. Alleen zitten bij de feestjes.... Ik kon goed dansen hoor. Ik leerde het met de bezem stok. Doe ik zo (doet het voor met haar lichaam zittend en wiebelend in de stoel en handen bewegend voor haar, lachend en stralend) in de ronde. Met een bezem moest ik het leren. Toen ik nog niet mocht gaan van mijn vader hé (ze schudt glimlachend haar hoofd). Moest het mezelf leren. Met een muziekje aan. Soul muziek. Was in mijn tijd populair. Jimmy Cliff, Chubby Checker, die jaren waren lekker voor mij. Als ik moest kiezen zou ik die kiezen.”

Mw. G. giebelt en knikt mw. M toe.: “Was je lekker dan? Dat moest een man zeggen voor hij met mij kon dansen hoor! Ik ging op dansles.”

Mw. K. schudt haar hoofd: “Dansles konden we zelf. Hoefden we niet. Zijn met vier meisjes en drie broers. Eén zus was boven mij, de rest onder mij. Die mochten niet mee. Ik en mijn oudste zus ging altijd mee. Zij had die van haar en ik die van mij. We vielden niet op dezelfde!”

Mw. M. knikt nog eens glimlachend: “Ik heb met een bezem leren dansen hoor.”

“Ik reed op een fiets in Suriname, toen zag ik een mol.”

“Ik hou niet van dieren. Maar wel van honden. Maar wel tam hé. Hij (hun hond) hield alleen van onze mensen en niet van andere mensen. En we hadden kippen en hanen op het erf, in een ren. Achter. Daar lopen ze niet makkelijk weg. Dan pakte mijn moeder de grootste en maakte ze hem dood. Moest ik erop staan, anders vloog ze weg.”

“Ik zing niet mee maar luister wel.”

Joe mama 1

Mama na sribi krosi, A so wi ben leri foe dem.

A no de tapoe deede, Ma a de tapoe sjen.

“Weet je wat *kribi krosi* betekent? Een dekje. Je deken. ‘S avonds kroop je onder je deken, dat was lekker. Dat wil ze voor je doen, maar niet de schandelijke dingen die je doet bedenken. En als je weg gaat, kom je altijd terug.”

“De zanger van *Joe mama* die het heeft geschreven, is overleden. En alle mensen van Beekhuizen, dat is een zanggroep, die wisten het en zongen het.”
 “Joe mama. Dat is zo mooi, daar ga ik gewoon van huilen.”

“Als kwameissies zongen we *hoeroe man*. Die buitenman gaf je geld om te blijven, dus het was ook zo. Je hoert met die man, het is niet jouw geld. Dus hoeroe hij trekt je aan met de liefde . Achteraf geeft hij geld. Van de hoeroe komt het geld, de rijkdom en je man zorgt gewoon voor je.”

“De pil? Die slik ik niet meer hoor! Zet even je gitaar uit, dan ga ik je zeggen hoe de kwade jongens het zongen. *Hoeroe man*... je kreeg er geld voorals je liep dan was je een hoer... tja, er waren buurten waar ze waren.

“Je moet in de ronde komen om excuses aan te bieden. Leren moeten we allemaal aldoor.”

“Toen mijn moeder... me moeder.. me zei om te zitten.. te luisteren... zoek een plaats waar je moet gaan... ik breng je. Toen ik ging was ik de baas. Toen heb ik mijn moeder gezegd: ‘Ik ga en ik neem het mee’. Wel toen zei ze: ‘Dan laat ik het hier en laat ik je brengen’. Ik heb zoveel broers... en kijken ze niet. En heeft hij toch één gebracht.... Wanneer hij daar gaat.... Zodra hij weg gaat komt hij langer om te vechten. Want alles doet hij voor zichzelf. Dan moest je altijd gaan. Want ga je zoeken... dan zegt hij: ‘Wat ga je zoeken?’ En dan.... (lacht) ...nee hoor... één broer! Zussen.... (lacht en gebaart)....Ik ga nu weg... Want die ene (lacht) ..die zitten zo'n tijd met eten. Ze zetten eten, ze krabben en zeggen: ‘Is het al klaar? Ik kijk, maar doe het niet....Die broers..: ‘Ben je al klaar? Nee? Hoe lang dan? Hoe lang nog?’ Nee hoor, hou ik niet van! Maar nu ga ik naar mijn moeder...dan is het zo...wees je hier gebracht?...Ik ga haar zeggen: ‘Ik ben al groot, ik mag hier komen’. Ik zeg het. Een vrouw is ook daar, gaat zij zeggen: ‘oh, ben je er? En hoe laat ga je weg?’Maar ik ga en blijf!”

“Joe mama. Dan denk ik altijd aan je stem.”

Joe mama 2

Joe mama dati na joe goedoe, Joe papa dati na joe broedoe.

Te joe sa waka rontoe, joe moesoe foe konna deng.

Mw. Z. knikt: “Joe mama. Je vader heeft je gemaakt, je moeder heeft je gebracht. Je kinderen vergeten je niet. De mijne mij ook niet. Je vader is je bloed en je moeder je rijkdom. Je moeder dekt je schande. Klopt. Als je menstruatie hebt dan ga je naar je moeder. Niet naar je vader hè. Alles vertellen. Eerste dag dat ik bloed had, was ik bang dat ik straf zou krijgen. Zo dom. Maar ik toch vertellen. Mijn moeder was juist blij. Je moeder verdedigt je altijd. Mijn vader kon mij rammelen hoor! Maar mijn moeder had hem verteld. Wist hij het ook.

Als je jong bent, ben je groen. Groen als gras. Ze heeft me juist gefeliciteerd. Bij Surinaamse mensen dan krijg je juist iets. Een ketting of iets. Zijn juist blij dat ze het je hebben verteld. Je moet dan eerst een meisje zijn voor het eerst.

Mijn vader was streng. Strenge vader. Ik ging eerst naar mijn moeder toe.

Eerste twee broeken nam ik weg, maar bloed bleef komen. Daarna naar moeder, die begon te lachen. Je bent groot meisje geworden. Op school vertelden ze alles. Ook wat je niet mocht weten. Waren eerlijk. Je had menskunde. Je moest alle dingen kennen hè. Heb ik dit soort dingen geleerd.”

Mw. K. knikt: “Toen ik bloed kreeg ging ik naar mijn moeder, was niet bang.”

Mw. V. knikt, lacht en zegt serieus: “Mevrouw let wel op. Er is verschil tussen Suriname en Curaçao. Praatte ook over seksualiteit op school maar niet diep snap je. Waren paar punten die je tegenhouden.”

Mw. B. knikt instemmend: “Maar thuis vertelde niets. Helemaal niets. Thuis niets hoor. Mijn zus wist veel maar mocht niets zeggen. En nog wat. Ik stond bij het raam. Moeder zei: kijk niet. Want ze moet een baby krijgen. Ik wist ook niet waar baby's vandaan kwamen. Ach... na jaren ga je denken hè. Die mensen waren dom. Nou ja, niet dom maar vertelden niets. Je durfde niets te zeggen. Ach, is voorbij. Was historische tijd. Ach, we waren domme kinderen. Ik dacht om kind te krijgen: de dokter komt om je open te knippen. Het was gewoon een taboe. Ik lees altijd de boeken. Ik riep mijn dochter en vertelde het. Niet dom hoor. Tijden zijn veranderd. Nu ga je acteren als moeder. Ze mogen niet aan borsten en zo komen. Ik legde uit. Aan buurtkinderen. Vonden ze leuk. Mocht je niet meer met jongens spelen. Het was een moeilijke tijd. Nederlands was anders. Die vertelde alles. Ik vertel van de herinneringen hè.”

“Als je geen vader hebt, heb je bloedarmoede.”

“De kinderen moeten wat in jou zien als mama en papa.”

“Mama lette altijd op!”

Joe mama 3

Joe brada naga joe sisa, Joe ben leri foe sabi dem.

Joe na sa mang weri anjisa, Vo tégo ala tem.

Mw. A. : “Joe mama. Je vader heeft je gemaakt, je moeder heeft je gebracht. Je kinderen vergeten je niet. De mijne mij ook niet. Je vader is je bloed en je moeder je rijkdom.”

Mw. V.: “Je moeder dekt je schande. Klopt. Als je menstruatie hebt dan ga je naar je moeder. Niet naar je vader hé. Alles vertellen. Eerste dag dat ik bloed had was ik bang dat ik straf zou krijgen. Zo dom. Maar ik toch vertellen. Mijn moeder was juist blij. Je moeder verdedigd je altijd. Mijn vader kon mij rammelen hoor. Maar mijn moeder had hem verteld. Wist hij het ook.

Als je jong bent ben je groen. Groen als gras. Ze heeft me juist geliciteerd. Bij Surinaamse mensen dan krijg je juist iets. Een ketting of iets. Zijn juist blij dat ze het je hebben verteld.”

Mw. J.: “Je moet dan eerst een meisje zijn voor het eerst.”

Mw. H.: “Mijn vader was streng. Streng vader. Ik ging eerst naar mijn moeder toe. Eerste twee broeken nam ik weg maar bloed bleef komen. Daarna naar moeder die begon te lachen. Je bent groot meisje geworden.”

Mw. N.: “Op school vertelde ze alles. Ook wat je niet mocht weten. Waren eerlijk. Je had menskunde. Je moest alle dingen kennen hé. Heb ik dit soort dingen geleerd.”

Mw. Z.: “Toen ik bloed kreeg ging ik naar mijn moeder was niet bang.”

Mw. J.: “Mevrouw let wel op. Er is verschil tussen Suriname en Curaçao. Praatte ook over sexualitet op school, maar niet diep snap je. Waren paar punten die je tegen houden. Maar thuis vertelde niets. Helemaal niets. Thuis niets hoor. Mijn zus wist veel maar mocht niets zeggen. En nog wat. Ik stond bij het raam. Moeder zei kijk niet. Want ze moet een baby krijgen. Ik wist ook niet waar baby's vandaan kwamen. Ach... na jaren ga je denken hé. Die mensen waren dom. Nou ja niet dom maar vertelde niets. Je durfde niets te zeggen. Ach, is voorbij. Was historische tijd. Ach, we waren domme kinderen. Ik dacht om kind te krijgen de dokter komt om je open te knippen. Het was gewoon een taboe. Ik lees altijd de boeken. Ik riep mijn dochter en vertelde het. Niet dom hoor. Tijden zijn veranderd. Nu ga je acteren als moeder. Ze mogen niet aan borsten en zo komen. Ik legde uit. Aan buurtkinderen. Vonden ze leuk. Mocht je niet meer met jongens spelen. Het was een moeilijke tijd. Nederland was anders.”

“Je moeder helpt je om je op te bouwen, maar als je rotzooi gaat uithalen dan kan ze je niet meer helpen.”

“Dankbaar voor mijn vader en mijn moeder.”

Amazing grace

*Amazing grace, how sweet the sound, that saved a wretch like me
I once was lost, but now am found, was blind but now I see*

“Vader en moeder zijn allebei overleden in Suriname zijn daar ook begraven.”

“Je gaat naar reïncarnatie, ik weet niet wat er dan is, want er is veel in.”

“Ik heb niemand meer in Suriname hoor.”

“Mijn moeder zei: *Zit bij haar totdat haar ogen gaan permanent dicht. Dus niet zeggen doodgaan.*”

“Ik woon al heel lang in Nederland. Hij (*haar man*) is hier overleden. Ik heb vannacht over hem gehuild.”

We lezen nog een gedicht voor van een vrouwelijke Surinaamse dichter: Astrid Roemer.

Mw. S.: “Wie is de schrijver? Roemer? Bekende vrouw, kan me haar gezicht niet terug halen. Ik weet wel dat ze een heel groot gebouwde vrouw was.

Dhr. H.: “Was daar niet iets om te doen?”

De dochter van mw. M. knikt en verteld over de omstreden uitspraak van Ravelis terwijl zij de mensen die toen vermoord zijn in het ziekenhuis heeft zien binnenkomen. We zijn stil.

“Leeft u eeuwig? Nee toch! Ik ben God niet. Ik wil begraven worden, niet gecremeerd.”

“Als je werkt kun je niet al je narigheid vertellen, want je moet toch je hersenen erbij houden.”

“Als je dood moet gaan, ga je op verschillende leeftijden dood.”

(Wat mensen doen als iemand is overleden) “In Suriname blijven de mensen zingen tot de volgende ochtend.”

“De hemel is een heilige plaats voor Gods kinderen. God vertelt jou wat het goede is in je slaap. De ware is al onderweg naar waar hij moet zijn. God laat ons niet los.”

“Je weet in mijn hart.... In mijn hart I pray, dat is zo.”

“Als ik lig, denk ik aan mijn verleden.”

I. Kruijssen. Surinaamse Juweeltjes uit het Dementees.

All night, all day

All night, all day Angels watchin' over me my Lord

All night, all day Angels watchin' over me

“Weet je wat *day* bij ons betekent? Dag. Er staat *day* voor Engels, maar voor ons is het Surinaams en ook dag.”

Een zegen, als kind ontvangen, gaat soms een leven lang mee.

“Al deze liederen zong die meneer met wierook. Hij heeft me naast zich geroepen: 'Ik heb je naast me geroepen.' Hij maakt dat eerst aan. Dan begint hij dat lied te zingen: 'Ik ga dat lied zingen ter gedachtenis van je vader. Maar je ogen moeten droog zijn.' Toen hij bij die laatste woorden van dat lied was, heeft hij zijn rechterhand zo op mijn hoofd gezet. Heeft hij dat boek mooi omhoog gehouden. Met zijn hand op mijn hoofd..... Toen hij klaar was met die liederen, heeft hij me geroepen en mijn rechterhand in zijn hand genomen.”

“Mooie nummers hebben we.”

“U maakt me zo gelukkig vanmorgen.”

“Mmm, krullenbol, toen je niet kwam vanmiddag, moest ik even brommen. Maar nu ben ik overblij!”

“Ik kom uit God, mijn moeder en mijn vader. Ik ben niet zomaar woeps zo gevallen, maar in de armen van mijn moeder.”

“Mijn vader leerde altijd, een naam moet je goed doen. Goed leren en schrijven.”

Dhr. D.: “Ik spreek Nederlands, Portugees en Spaans en alles.”

Mw. K: “Ik spreek niet zo ver.”

“Ik heb al mijn hele leven mijn naam. Zo ben ik gedoopt toen ik op de wereld kwam. Lelijk of niet, je moet het ermee doen. Ach, ik vind het wel een gezellige naam.”

“Voornamen horen er ook bij. Die komt morgen weer terug.”

“Helpen, dat is nummer één! En complimentjes geven. Dat hoort erbij.”

“En op school met je handen op je rug in de hoek staan. En met je armen over elkaar zitten. Dat begon al op de kleuterschool.”

Manja's

Manja's hangen aan de bomen.

Honderden dicht bij elkaar,

't is alsof ze samen roepen;

Kom mijn vriendje pluk me maar.

“Manjas, Theemanja, Cajenne manja, roodborstje manja, je kunt ze allemaal op de markt vinden. Thee manja is langwerpig. Cajenne manja is rond en roodborstje lijkt op theemanja maar is rood. Lijkt echt op een borst. Zijn lekker!”

“Die jongen, zei hij, moet geen varkensvlees of rundvlees eten. De eerste zonen mogen dat niet eten. In Suriname du niet. Ik ben allergisch voor Papaja..(*schudt zijn hoofd*)...Dat mag ik niet eten. Ze zijn soms heel groot en soms heel klein. En Ananas. Mijn broer heeft een zware trefu. Dat betekend dat je dat niet mag eten. Het gaf mijn moeder hoofdbrekerij ,want ze moest andere grond zoeken. Ze ging naar de dokter en waarzegger om te kijken wat mijn broertje scheelde. Mijn moeder kookt. Ik vertel je over het sociale leven in Suriname. Meerval is de Nederlandse naam voor die vis. Nederlanders hebben snel namen voor vissen. Een Meerval heeft mij gestoken. Wist niet dat je hem in kiewen moest vasthouden. De Kwiekwie is ook een vis, die hebben we in Brazilië en Suriname in rivieren. Je vangt ze met of zonder hengel. Als er swampen zijn, is er altijd te eten. Met een net om je handen heen. Ik stond naast rivier. Als de zon zakt. De vis hoort je praten, dus moet je stil zijn. Er waren drie amandelbomen. Als het warm is, ga je daar schuilen. Want die heeft grote bladen. Zie je een palmentuin, dan ga je onder een boom schuilen voor een zon. Awaras zijn hard, oranje en met een rode vrucht. Zijn hard. De pit moet je met een hamer slaan. Is een harde pit. Is tijdverdrijf om de kaakspier een beetje stevig te maken. Het is een neef van Maripapalm. Daar kun je niet inklimmen. Die hebben grote doornen. Die is zacht. Awara oko, heb je een pond suiker en stamper nodig... Maka.... Pan met water....dat is om de stamper nat te maken, anders blijft het eraan zitten. Mijn moeder heeft mijn leren koken, maar ik ben geen kok. Ik heb iemand groenten leren schillen en schrobben. Logisch...dee meeste mensen zijn allergisch voor rijst in Suriname. Want de Japanners kwamen en gaven de Tilapia. We mogen geen graatvissen, het moeten geschupte vissen zijn, wordt je er allergisch van anders.”

“Hij koopte de vis van echte visboot. Buitensport! Dat is als mensen gaan plezier vieren in het dorp. Het is een politiek verhaal. Als ik thuis kom, is de vis schoongemaakt. Je moet vis op het gas zetten en op tafel zetten voor de desbetreffende persoon. Ik weet niet waarom Hollanders zo van tomatenpuree houden. Is een aanlening van niets.”

Pinapalm

*'k ken een boom, die allen prijzen, In ons Surinaamse land.
'k zie hem sierlijk wuivend rijzen. Hoog langs weg en waterkant.*

“Broodvrucht van de broodboom en de wortels ervan helpen bij verlaging van bloeddruk. Hebben ze van mij geleerd toen ik Groningen en Den Haag ging wonen. Toen ik hier kwam als artiest zag ik ze (*de planten*) in Den Haag. Zag ik ze hier (*de planten*). Mocht ik ze niet plukken. Ik zei: er kan niets gebeuren! We hebben ze gewassen en netjes gemaakt. De dokter werd gewaarschuwd. Ik zei: Die (*broodvrucht*) is medicijn. Die (*de dokter*) zei: Dat wist ik niet. En nu wordt het gebruikt als medicijn! We hebben ook een heleboel bladeren waarvan we niet weten waarom ze iets doen. Al die bladen hebben iets, wat, als je het zou weten wat het is, dan zou het, als je iets hebt opgelopen wat je zou kunnen redden. Zoals hooikoorts. Die bladen groeien hier ook zo. Wij hebben ze langs de zee, daar zie je de bladen. Maar je kan ze ook hebben langs de grote weg..het is een breed blad en het is goed voor kinderen (*schudt zijn hoofd*).. Het is niet slordig. (*knikt gedecideerd*) Je moet wel alles afwassen en oplossen. En altijd kijken, na een tijdje een paar bladen wassen en stampen. Malawi lijkt op zwarte drank. Het lijkt op jenever, het wordt opgelost. Er was iemand die kwam naar me toen en zei: Het is alsof een scheepsbrouw in mijn buik zit. Zaten zulke grote drollen in haar buik. Die werden later zacht. Alles is hetzelfde geworden.”

“Ik ben vanaf dat ik 17 jaar was weg uit Suriname. Ik woonde een tijd voorbij Madagascar. Ik werkte daar later. Ik had losse banen daar. Kreeg je te horen: *Je hoeft niet meer te komen*. Maar toch, in het weekend was er altijd Solia en Polar. Dat is bier (*lacht hartelijk*). Solia, dat is een Spaans biersoort. Polar is beer. Die heb je daar in het bos. Maar ik heb ze niet gezien. Ik stond op de berg. En zag de zee. Ik zei: laat ons teruggaan. Als er iets gebeurd is de hulp ver. Dus gingen we terug.”

“We hadden ook ganzen, die maken ook lawaai. Maar mijn moeder was bang voor alle beesten. Ook voor kippen.”

“Tuurlijk mag je mijn woorden opschrijven. Ze zijn niet van mij, maar uit een boekje.”

“Je bent helemaal uitgerekend. Gezellig hé.” mini

“Mijn vader heeft dit ingedrukt bij de kinderen.”

“Ik bleef niet bij mijn moeder maar bij een pleegtante. Daar heb ik de dingen geleerd.”

Abo mama

*Abo mama, was 'm'ede gi mi. Abo mama, was 'm'ede gi mi.
Was 'm'ede, Was 'm'ede, was 'm'ede gi mi.*

“We zingen eigenlijk een wintilied. Je mag vrij zingen.....dit is wat men zegt die kerkelijke lied.”

Hele andere kapsels, we praten over onze haren: lang of kort, graag of niet graag gewassen, etc etc.....

Mw K.: “Op zekere leeftijd.....”

Mw L. (wijst op haar lichaam aan hoe lang haar haar vroeger was) “Tot hier. Mijn moeder deed het een beetje van kwaadheid. Als ze boos is, vlecht ze zo'n beetje door elkaar. Mijn moeder was ruw, toch?”

Had mevrouw J. vroeger lang haar?

Mw J., glimlachend: “Ja. Mijn moeder ging altijd invlechten tot een paardestaart. En zelf leerde ik vlechten maken. Toen ik klein ben, was het bijna op mijn bil!”

Mw V: “Op een andere manier.”

Mw K., op ferme toon: “Als kind – dat hoorde zo. Zoals het ging!”

Mw N. had vroeger ook lang haar: “Mooi hoor!”

Over haren wassen.....

Mevrouw J: “Mijn moeder ging het wassen. En ik ging in een teil. Eerste, tweede keer.”

Eén keer per week?

Mevrouw J: “Meer. Anders werd het erg vuil. Elke keer haren losmaken, vastmaken – dan moest mijn moeder het twee, drie keer wassen.”

Mevrouw K.: “Heel heet wassen.”

Mevrouw N: “Ja, mijn moeder.”

Mevrouw K.: “Het was kinderstijd.”

Mevrouw L: “Dat deed ik zelf. Naar de rivier, natúúrlijk! We hebben een vaste kreek. Zeep, natuurlijk, een fles, als je zo in je hand op perst, een witte kleur (ze duidt het in gebaren aan).”

Mevrouw J: “Zeep, harpol. Prikte, ja (lachend).”

Mevrouw N: “Zepen, ai, ai.....”

Mevrouw K.: “Ik ben doodplat.”

Mevrouw N: “Ja hoor, mooi hoor.”

Mevrouw L: “Toen ik klein was, zijn we naar Paramaribo gegaan. Net zo'n uur. 'Wat is dat weer?' dan werd mijn vader een beetje kwaad. Dan breng ik goed nieuws: damesdanseressen. Ik zit vooraan vandie podium. Soms brengt hij mijn persoon met mijn jongste broertje. Dan gaan we met ons drietjes.”

Mevrouw K.: “Als je gehoord hebt, kan je niet eens spreken.”

Mijn Papagaai

*Ik heb een mooie papagaai,
Met glanzend groene 'en blauwe veren,*

Over haren knippen.....

Mevrouw J: “Mijn haar is nooit geknipt. Mijn moeder wilde dat niet.”

Mevrouw L: “Die dat van die feestpartij staat mijn vader vroeg op. 'Pa, ik ben kant en klaar.' Hij komt en is klaar, alles van hem is kant en klaar. Met zijn drieën naar kerki. Zijn we stil wanneer het er op aankomt. Het wordt gezongen door een lied! 'Mamaloe, Fanfan!' Dan staat die koster vlak naast die zuster. Pa draagt zijn hoied altijd. Met zijn bijbel in zijn hand.”

Dat brengt ons op met hoeden naar de kerkdienst gaan.....

Mevrouw J: “Ik moest een hoed op. Altijd een hoed. Wit grijzig.”

Mevrouw K.: “Waar was jij? Ik heb je gemist!”

Mevrouw L: “Wanneer we naar die kerk gingen, zei mijn vader: 'Ik heb je alles verteld.' Als morgen de kerk is, waren we vandaag op les bij hem. Met zijn bijbel in zijn hand. Mijn broertje gekleed met zijn hoed op. Kijken van voren en van achteren: 'Draai je om!'”

Mevrouw N: “Ja hoor, mooi, ai!”

Hoeden.....haren.....

Mevrouw V: “Dat willen we hebben. Ik heb het altijd gedaan. Dat is mooi hoor.”

Mevrouw L: “Als we onderwerp zijn om naar de kerk te gaan: dan horen we BIM. We zijn bij die brug van die kerk. We zijn helemaal langs die brug.”

Mevrouw J: “Ja, altijd lang. Altijd vlechten. Altijd gevlochten.”

Mevrouw V: “Ja hoor, ik hou er van. Ze spelen mooi!”

Mevrouw L: “Mijn vader brengt ons vooraan. Oren open maken. Mijn vader staat recht als een kaars voor ons. *(over naar het haren knippen)* De vader van mijn kinderen hield mij vast: 'Wanneer ga je dat haar knippen? Je kan niet dansen met dit haar, toch?' Mijn schoondochters: 'Ma, ik ben je komen halen. Je zoon staat in zijn wagen beneden. Je kan toch niet met die vies haar gaan dansen? Ze hebben bij me gestaan toen die vrouw met die schaar knipte. Die avond heb ik lekker kunnen slapen. Namens God de Heer heb ik lekker geslapen. Toen ben ik vrij gaan dansen. De rok zwaait zo.’”

Deed mevrouw J met dansen ook haar haar los?

Mevrouw J, brede glimlach: “Ik ging het mooi maken.”

Mevrouw V: “Ze komen van de school.”

Mevrouw. M.: “In Suriname.... Haar tot mijn knieën. ...Moeder... Vlechten. Moest naar school....*(schudt haar hoofd)*....Nooit ruzie *(straalt)*.”

“Ik ben geboren en ik ben Surinamer, je kan niet alles doen, maar wel heel veel...”

Kalebas

*'t is een struik die in ons land. Kalebas.
Door veel mensen wordt geplant. Kalebas.*

“Mw de Vries die gaf om te zingen en zo...(glimlacht).. Ik denk aan die oude tijden van mij.... In Suriname.”

“In Suriname zocht niemand ruzie met elkaar. Ouwe tijd, de fröbeltijd. Ohhhh, zo fijn en mooi.”

“Dan zeiden ze: hou er mee op, en dan hielden ze op. Je wilde altijd één zijn met elkaar. Of je moest thuiskomen voor eten. Na goed spelen, hup naar huis.”

“Zal ik je gitaar vasthouden? Voor het geval hij weg glijdt.”

“Ze zingt mooi! Ze is een beetje ontredderd, maar ze kan mooi zingen!”

“De verhalen onthoud ik van toen ik jong was.”

“Wij moesten vragen. Mogen niets, moesten kleren vragen.”

“Mijn beroep was feitelijk als nu: kostuumnaaister. Dat hebben we geleerd en heel veel geleerd. Op school geleerd. Als mannen moest je het leren, ook om heel hard te werken.”

“Toen ik in Suriname was, stemde ik. Toen ik in Nederland kwam, was ik precies op tijd voor de verkiezingen. Tuurlijk volgde ik de verkiezingen. Ik zat in de NPS (Nationale Partij Suriname) dus volgde ik de mensen die daarover praatten. Maar ik kwam dus niet aan bod om te stemmen. Ik was te jong.”

“Rijk en rijk is twee. Ik heb wijze woorden van mijn ouders. Mijn vader is goudsmid. Niet iedereen is pinaarde in Suriname.”

“Als je niet mee zingt, val je meer op dan dat je niet zingt.”

“Zingen is gezond. Heb je problemen, dan gaan we zingen en dan wordt het minder.”

“Zuster straks komen er kinderen van mij echt zingen. Die gaan echt brullen. Die gaan werkelijk zingen hoor! Ik ga ze allemaal sturen dat ze echt gaan komen hoor.

“Nu kan ik ze niet meer zingen, want ik ben niet meer in Suriname.”

Chabalita

*Chabalita, chabelita, stop di yora, mira mucha ta nu unda bo ta bay?
Cu bo pia 'bou na suela, i bo pana tur na terra, mira mucha pa bo bolbe bek bo cas.*

“Chabalita. Moeder heeft haar alleen gelaten. Ze was op blote voeten en toen was ze op tafel. Ze wilde een suikerpot halen en toen sprong een muis op haar. Ze was op zoek naar haar moeder.”

“Mannen in ketelpakken. Pak waarmee ze werken is vies. Werken in de olie. Toeristen maken foto's, die moeten ze waarderen. De mannen zijn moe, hebben hard gewerkt. Mannen moet je waarderen. Ik werkte voor de overheid, dichtbij de Shell.

Ze droegen: Blauw katoen of groen of crème. Ze gaan netjes naar werk. Bruin of groen, stevige kleren om te beschermen. Ook de schoenen en de helm. Eind van het jaar. Gaan de mannen naar huis. Zijn getrouwd. Vriend of vriendin. Het was soms vies. Maar lag eraan waar je werkte: op kantoor of met olie. Ik respecteer dat.

Vakantiegeld aan het eind van het jaar. Spaans, Portugees of Nederlands. Soms voel je je ook triestig want ze wilden graag naar huis. Gingen ze naar de winkel met vrouw en kinderen om te winkelen.

Soms is dat ook in Suriname. Vrouwen dan op kantoor en mannen buiten in garage.

Eind van het jaar twaalf uur precies, sluit de Shell. Word ik triestig. Van wat? Kan niet zeggen waarom. Er is een jaar niets gebeurd en hoop je ook voor volgend jaar. Gebeurde ook droevige dingen. Iedereen zie de vakantie komen. Gelukkig nieuwjaar wensen. Iedereen voelt iets van wat de mensen voelen. Op scholen gebeurde dat ook. Alles schoonmaken, nieuwe kleren dragen, naar de kerk gaan.

Paramaribo, Suriname, Willemstad, Curaçao. President Ferrier kwam langs en we zeiden: ‘Niet zo snel, hier wonen ook Surinamers! Hij stapte af en wilde onze namen weten en begon een gesprek en wilde weten waar we woonden.’”

“Ik was eilandontvanger bij de overheidsdienst, de immigratiedienst. Ze vroegen me altijd. Ze vroegen me ook voor de post. Gaan hun een heleboel verhalen vertellen over hun eigen land. Ik luisterde. Ik hoorde het nieuws ook. Geschiedenis. Oorlog. Vroegen ze: moet je daar niet heen? Zei ik: Nee, kwamen daar bij mij.”

“De meeste van de liederen daar zijn van Nederland. Een heleboel in ieder geval. In Curaçao in in ieder geval. En daar in de kerk. Komt door de Shell daar.”

Godsvogeltje

*Klein vogeltje, zeg, hoe verwondert het mij,
Dat in onze huizen gij trippelt zo vrij!
Geheel zonder vrees voor de mensen zijt gij,
Alsof allen bevriend met je waren.*

Engelen kunnen ons bepalen bij het goede in onszelf. We hebben allemaal goede daden gedaan in ons leven.

Mevrouw J. (schudt eerst nee, maar als we haar vragen waar ze haar moeder allemaal mee hielp, komt de glimlach): “Met kleren wassen, strijken.”

Meneer V. schudt met overtuiging nee: “Ik was een doerak. (maar hij heeft toch de dominee geholpen door dienst brommer te repareren? Brede glimlach) Als u het ziet wat de dominee heeft gemaakt. Hij heeft allemaal stoeltjes gezet, rooie, oranje.....”

Mevrouw J: “Witte?”

Meneer V: “Nee. (hij hielp de dominee nog met veel meer dingen) Kerkbode rondbrengen. Ik klom in de manjaboom, al die manja’s waren nog niet rijp – heb ik uit de boom geschud. Rijp worden: hoe lang duurt dat?”

Mevrouw J: “Een paar weken, een maand.....”

Meneer V: “Ik had voor mij niets geplukt, ik moest het de domineesvrouw geven. Zij heet het niet direct op. Totdat het rijp is. Het zijn van die grote. Chinezen houden van, Creolen ook, Creoolse mensen.”

Meneer R: “Ik heb vele dingetjes gedaan. Ik heb zelf mijn huis gemaakt. Ik heb gezegd: die kinderen zijn er – jullie krijgt iedereen een huisje. Ze zijn twee huizen, ze zijn groot genoeg. Want iedereen heeft een huis gekregen. Ze hebben ook een plantage. Ik heb iedereen gezegd: Die huizen zijn voor jullie. Iedereen heeft een huis.

Mevrouw L: “Wat ik goed gedaan heb? Ik had naaiwerk gedaan. Omdat ik van mijn wijlen vader een naaimachine heb gehad. 'Ik ga jou broek brengen om te maken.' 'Ja pa, ik ga ook jurk maken.' Ik heb mijn ondergoed zelf klaar gezet – en een bovenjurk gemaakt. Mijn broer: 'Ik heb een mand voor je gebracht. Ik wil hebben wanneer ik hier kom, dat je goede kleren voor me maakt. Wanneer die kleren klaargemaakt zijn, dát wil ik zien!' Ik heb het klaar gemaakt. Ik koop mijn garen zelf. Ik deed alles kant en klaar.”

Mevrouw B: “We moeten ophouden lossier te zijn, want we zijn arm. Mannen en vrouwen en middelbaar, een gemeenschap.”

“Als je buiten woont of op een plantage, hoor je de vogels zingen. Hoor de vogels gaan ons voor die danken dus god. Wij vinden het mooi als ze in trossen voorbij komen. Weet je dat die goede man daarboven met ze praat? En als je ze ziet vliegen, dan zingen ze een lied omdat ze zo wapperen met hun vleugels.”

Ala presi

*Ala presie komisi d'a botri, Ala presi komisi d'a botri
Ala presi pe mi waka, komisi d'a botri.*

Verjaardag op Anton de Kom. Er wordt enthousiast gezongen. Eén van de bewoonsters: “Je moet schúdden zuster. Met je billen tot de grond!”

“Je zag die mensen en toen mocht je ineens ook mee doen. Was je komisi da botrie. Was je volwassen.”

“Komisi da botrie. Dan mocht je overal gaan koken, maar moest je wel goed kunnen koken!”

Ieder heeft ook vaak voor anderen gekookt. Wat maakte u het liefst klaar als er veel mensen kwamen eten?

Mevrouw J, glimlachend: “Kip natuurlijk. Wanneer ze komen, moet je kipvlees hebben. Als ze eten, ze zeggen: 'Het is lekker!'”

Meneer R: “Koken? Tot vandaag heb ik gekookt. Elke dag. Het is er uit gekomen. Je hoeft niet te veel te deken. Als je brood eet, je kunt een broodje kopen elke dag. Donderdag en vrijdag....”

Mevrouw V: “Natúúrlijk! Jawel. Kun je me ook een hapje geven? (brede glimlach)”

En anderen helpen om dingen te repareren. Fietsen bijvoorbeeld.....

Meneer V knikt ja: “Ze kwamen naar mij. Of naar de versnelling. Rustig, zo is het. Ja, fietsen. Van de mensen. En van de dominee. Ik ging rond rijden. En de oma zei: 'Afstappen en in het hok zetten!' De domineesvrouw, die noemde ik altijd oma.”

Mevrouw N, stralend: “Ja, ik heb gehoord. Voor mensen gekookt. Gastvrij geweest, ai. Heel fijn, heel fijn. Gekookt. Ai.”

Mevrouw B: “Macaroni.”

Mevrouw L zorgde vaak heel goed voor haar jonge broertje.....

Mevrouw L: “Die was een kwast van een jongen. Mijn vader was niet zo gemakkelijk. Mijn broer, hij wilde de baas over me spelen. 'Thuis ga ik pa alles vertellen. Dan ga jij op je donderkop krijgen!’”

Ach ja, ruzie hoort er bij, tussen broers en zussen, toch.....? Niet bij iedereen.....

Meneer V: “We hebben leren spelen. Mijn vader zei: 'Jullie moeten leren spelen.' Mijn vader had gereedschap. Hij zei: 'Als iemand komt: niet geven!’”

Meneer R: “Ze moeten kijken. Alles weg geven? Nee. Hou een hamer of een beitel.”

“Oh, mooie rok. Klokkerok!(pettycoat/cancan) Daar danste ik mee in Suriname. Op feesten.”

Makokketje

Ik kom uit verre landen, makok, makokketje,

Ik kom uit verre landen, makokketje.

Dingen delen, weggeven.....

Mevrouw J: “Kleren en iets te eten. Maar geen geld. Want ik had zelf geen geld.”

Meneer R: “Ik laat alles voor die vrouw. Ik zeg tegen die kinderen: 'Kom, kom maar iets nemen.' Ik geef ze om te eten. Of om te drinken.”

Mevrouw L: “Ik hield ervan om zo te leven. Als mijn vader ziet dat je een beetje geveer bent.....ik zie met mijn twee ogen.....”

Meneer V: “Als ik eten moet geven, dan zijn ze echt arm. Je moet wat geven. Heb ik in huis geleerd. Omdat ik op een evangelische beweging – dat is het eerste dat je leert: dat je moet delen.”

Mevrouw N: “Kleren en eten.....”

Meneer R: “Het is maar een lied, ik kan niet anders zijn.”

“Ik heb in de Ravenstraat geboren en heet ook zo.”

“Ik ben in Coronie geboren.”

“Ik ben in de Hogenstraat in Paramaribo geboren.”

“Kijk eens wie daar binnenkomt. Met een gitaar nog wel. Wat een verassing. Wat komt daar voor muziek komt. Heel mooi!”

“De burgemeester Ferrier vond deze liederen leuk in Suriname en de verhalen die erom heen hingen.”

“Bryan Bijlhout: *Mama*. Zijn we mee opgevoed. Speciaal voor moederdag.”

“Lieve Hugo, die ken ik. Groeide op in dezelfde buurt als ik. Kende hem. Spontane jongen. Een volksjongen. Lieve Hugo.”

“Het is elke dag feest....Plezier maken... In Suriname. Elke dag dansen. In Suriname heb ik poti gewerkt. Bij een Chinese zaak. Dertig jaar lang. Ik was twintig jaar toen ik hier (*Nederland*) naartoe kwam. Daar geen werk meer. Was geen huis. Hier beter leven. Beter huis. Elke week een feestje en ontspanning.”

“Willemstad, heb ik gezegd.”

Draai dan 797204

*'K heb mijn nummer doen veranderen sinds je mij verliet
Want ik wil met niemand spreken, ik heb teveel verdriet
Maar indien je mij wil treffen ben ik hier, draai dan 797204*

“Will Tura, prachtig lied: Draai 797204! Is zo opwekkend. Luisterden we in Suriname en Curaçao. Heeft zo'n mooie zware stem heeft die man. Soms hoorde mijn dochter hem ook op een andere plek: in Curaçao waar hij ook optrad.”

“Ik luisterde naar de teksten en schreef ik snel alles op. Ik wilde vroeger zangeres worden. 797204 van Will Tura was mijn lievelingslied. Ik wilde heel graag zangeres worden, maar mijn vader was heel streng en dat mocht niet. Ja, daar heb ik wel spijt van gehad. Maar tja, je moet gehoorzaam zijn. Vooral je vader, die is de baas in huis. Nou ja, bij ons in ieder geval. Mijn moeder was huisvrouw, deed alles en kinderen er ook nog bij. En heeft het drukker dan de vader. Die gaat werken komt thuis en doet niets meer. Moeder doet alles. Natuurlijk schrijf je alles op dat is geschiedenis.”

“Vanaf dat we klein waren zing ik. Zingen hoorde er echt bij. Dhr Braam is geweldig. Zodra ik op school zat gingen we zingen. Ritme en muziek als we gingen zingen.”

Da lobi vo mi kondre

*Mi kondre, troe, mi lobi joe Joe moi toe na mi 'ai!
A boen vo joe mi soekoe troe, Aa ogri moesoe wai.*

“Als je dat lied niet kent dan zing je zomaar wat. Mi kondre troe. Dan zeg je: het gaat vals.”

“Dat laatste woord. Wilt u er al naar toe verhuizen? Ik niet! Zijn nog geen kamers voor mij. *(lacht uitbundig)*

“Je houdt van je land. Je heerlijk land. Meer dan andere landen. Het mooie landschap moet je lief hebben.”

“Het beste wat je van je land krijgt, moet je eten. Maar niet altijd om te eten, maar ook om het op te bouwen he. Je moet je zelf verdienen. Tot je gaat verhuizen naar het andere land. Wat is kanaan? Als je dood bent! Oh, als je dood bent. Want daar je onder bent, daar kom je vandaan en kom je terug.”

“Wat zeg je ga je boven? Ga naar hem toe?” *(Lacht)*

Mijn korjaaltje

*Mijn korjaaltje wiegt op 't water,
Schommelt hobb'lend op en neer.
'k hoor het spet'ren en gespater,
Van de golfjes telkens weer.*

“Ik kan zwemmen, maar wil niet in dit water zwemmen. In Suriname in de Saramaka gezwommen. Een schone rivier. Bruin water. Habida, daar heb je wel schoon water. Was buiten de stad. Ik ging naar al die kreken ook. Ik had een auto dus scheurde naar alle plekken. Nam ik vriendinnen mee. We verbleven in een hotel. Ik had een vaste vriendin en vriendinnen eromheen. Ik werkte als stratenmaker. Gingen ook zwart werken kon je lekker mee gaan dansen. Ik danste elke dag. Ik heb genoten van mijn leven.”

“Ik ging in bad, in het regen water. Het werd genomen uit een emmer of een bekken. Het werd opgevangen van de regen. Nee, het was niet koud. In een bekken en met een kalebas werd het over je gegooid. Buiten of met een kalebas en dan met zeep en een washandje. Maakten we washandjes van oude kleding. Warm water kenden we niet in Suriname. Het was al warm...Met een washandje. Een bekken en een emmer eerst neerzetten. Natuurlijk want we hadden geen douche.tja het duurde niet lang. Je had veranderingen, iedere dag. Alle veranderingen gaan naar Suriname toe. Je moet goed baden. Wassen of niet wassen met die haren. Wassen deed je met shampoo en dan je ogen stijf dicht houden, want met zeep erin werd je blind. Ik vond het lekker, ik vond het prettig ook. Moeder ging helpen! Natuurlijk, die was toch ook hier. Ik vond het heerlijk.”

Di mi yere yu feryari

*Di mi yere yu feryari, Di mi yere yu feryari,
Di mi yere yu feryari, Ne mi kon'fersteri yu.*

“Mijn mond en jouw mond en limonade ertussen! Zo hoort het op een feest!”

“Dat is jouw mond, ik hou mijn eigen mond vast. Ik ga mijn oog naar die deur gooien – je bent een bloem voor mij hoor!”

“Je had oom en tante en als ze oud waren ze opa en oma. Tante is je tante. Groet je oom groet je tante. Dan wist je dat je het je oom of tante was. Soms werd de naam erbij geschreven.”

Vogelnestje

*Er schommelt een wiegje in 't bloeiende hout
Een wiegje met bloemengordijntjes
Dat hebben twee vogeltjes samen gebouwd*

“Eline. Sinds ik ben geboren is die naam.”

“Ik heet Rudi. Johan is mijn eerste naam, maar zo heet mijn vader.”

“De was was veel werk. Een grote tobbe. In een grote diepe tobbes, uitgekookt en heet in een oude wastobbe gedaan. Zijn houten tobbes, maar lekten niet. Bleken en weer wassen. Met gieter over de was gooien. Die mijnheer die die tobbes maakten. Ik heb er bewondering voor. Met schroeven en lekte niet. Heb er ook een kleine besteld voor een baby. Dat vond hij leuk. Kleine tobbe en wasrek. Had er toen al een.”

“We hebben allemaal richting op de koel.”

“Je hebt een heel mooi gezicht en een heel mooi meisje ben je en gedraag je maar. Je hebt een mooi beroep.”

“Laat het boekje maar liggen. Je kunt het altijd opslaan, maar niet in de kast zetten hoor!”

“Weet je dat je ons bloed bent geworden?”

“Zo zing je nog eens wat.”

“Nadja had gedraaid bij dit lied. Ik moet krullebol vragen om dit lied.”

“Hoe kunnen de Surinaamse vrouwen zoveel van hun vaders houden.”

“Het is fijn dat u me op voorstel van de voorzitter uitnodigt voor de zang, maar dan gaat u wel uit voor de welwillendheid en onze inzet. Het hangt van zoveel factoren af en niet alleen.”

“Kreeg ik een geld van de jongens en kocht ik een hoed. Of geld van mijn vader. Een hoed met een pluim.”

“Dit lied heeft mijn vader gezongen met Lieve Hugo.”

“Een leugentje om bestwil doen we allemaal wel.”

Otomobil

Den Rambambam Mesquita e réie
Otomobil, otomobil, otomobil

Omdat Paula's dochter net haar rijbewijs heeft gehaald, gaan we het vanmiddag over autorijden en andere vormen van vervoer hebben.....

Wie heeft er vroeger auto gereden?

Mevrouw V, zo vertelt haar dochter: "De Solex." "Ja", knikt mevrouw V glimlachend.

De heer R: "Ik wou rijden. Ik heb geen rijbewijs. Mijn nicht zei: 'Je kunt voorlopig niet rijden want je hebt geen rijbewijs.' In die auto van mijn vader."

Mevrouw L: "Nooit. Zo stom was ik. Al die kinderen van me wél. Ik zit tenslotte op mijn kop om naar ze te kijken. 'Ma, ik kom je halen om naar de dokter te gaan.' Dan word ik een beetje zuur....."

Mevrouw N: "Ieder rijdt auto!"

Mevrouw J: "Ja, mijn nichtje heeft me leren rijden. (grote glimlach) Ja, op stille weggetjes. Mijn broer had een auto."

Mevrouw B: "In mijn jeugd heb ik dat gewonnen. Dan komt de politie bij mij. Maar niet te veel bij mij."

Van de auto naar de brommer? Reed iemand op een brommer?

Mevrouw L: "Als ik een vervoer moet rijden, moet het gebeuren door mijn kinderen."

De heer R: "Een brommer, dat heb ik wel gereden ja. Ja, dat vond ik fijn. Als ik met de brommer moet gaan, dan ga ik gewoon rijden. Want het is niet zo lang om te rijden. Want die vrouw staat vlak voor het café. Laatste café, staat die brommer. Ik pak de brommer, gewoon starten."

En op de fiets?

Mevrouw N: "Fietsen, fietsen....."

De heer R: "Alle fietsen heb ik gereden. Hopper of geen Hopper."

Mevrouw N: "Naaimachine, ai, ik heb het hoor!"

Mevrouw J: "Mijn broer had een fiets. Een damesfiets.....boodschappen doen....." (grote glimlach)

Mevrouw B: "Ik weet niet waar ik nu terecht kom. Naar school."

Autoped?

Mevrouw J, lachend: "Ja. Had mijn moeder gekocht voor ons allebei. Blauw."

De heer R: "Had ik ook."

En dan is er ook nog de boot.....

Mevrouw L: "Overall lopen, lopen, en dansen! Sommige maanden per boot. Van onze woning naar de kerk helemaal per boot, pagaaiboot. Met de boot naar school. Als je een klein beetje tijd mist, dan zegt juf: 'Mamaloe!' 'Juf, kijk maar naar het water van de rivier.' Destijds hadden ze een grote boot. Als je vervelend was, vond je zelf geen plaats om in die boot te zitten!"

De heer R: “Ja, op Moengo heb ik met een boot en fietsen rijden om naar de school te gaan.”

Mevrouw J: “Een korjaal. Met mijn broer. Mijn broer ging roeien.”

Mevrouw B: “Ik ben van alles!”

Mevrouw L: “Pata pata schoenen.”

Mevrouw N: “Gelopen, gelopen, ja, ai!”

De heer R: “Ik heb ook gelopen.....”

Schoon Suriname

Schoon Suriname! O land van mijn dromen

Stagig bespoeld door de ruisende zee.

Trots zijn uw stromen en heerlijk uw bomen,

Fris waait de wind over land vanuit zee.

“Wij zijn onze drietjes gelukkig genoeg, zuster. Ik ben zo gelukkig met dat lied dat ik zing. Ik heb opgemerkt dat ze onmisbaar voor ons is. Je hebt zo'n leuke middag voor me gebracht!”

“Mijn lievelingsjuf was soeur Constance. En ze *hield* ook van arme kinderen. De klas schoonmaken. Soms ging ik eerst naar huis – en dan ging ik terug naar school. Je ging niet alleen, je had ook andere veegsters.”

“Ik woonde helemaal achter op het erf. Er was bos, er waren bomen. Dan praten we. Ik heb niet veel kleinkinderen. Maar dan praten we.”

“Als school afgelopen was rende je snel naar huis, want je had huiswerk.”

“We hebben het gezellig hier onderling.”

“Ik kijk bij haar mee. Dan zie ik de helft, maar dat is genoeg.”

“Je zingt uit je slimheid, maar niet wat wat in het boek staat. Jij zingt wat uit je mond komt.”

“Mijn burens waren homo in Suriname. Ze hadden het een beetje moeilijk. Zij vertelde het gewoon: ik woon samen met mijn vriend. Pas later snapte ik wat ze bedoelde: niet gewoon als vriend, maar als relatie. Ze zijn zo lief. Maakt toch niet uit! Ze zijn toch één. Iedereen moet je in zijn waarde laten. Mag in Suriname, en in Curacao mag het, maar ze doen het schuils.”

“Die ukelele die noemen we in Suriname een quatro.”

Oranje boven

Oranje boven, oranje boven

Leven de koningin

Konninginnedag, een feestelijke dag met dansen, zingen en pret en soms ook de vlag uithangen...

Meneer R: "Jaja, het is werkelijk zo!"

Mevrouw B: "We doen wat we kunnen."

Mevrouw J: "Overal waren vlaggen en daar gingen we mee zwaaien. Oranje vlaggen."

Meneer V: "Daar deden we niets aan. Er was een hele grote speeltuin. Bronsplein. De meester nam ons allemaal mee. Voetballen!"

Mevrouw L: "Oranje boven....! Met die vlaggen zo in de lucht. Ik draaide mijn voet zelf met zo'n mooie vlag mijn stem bij. Destijds met al die kinderen met stem bij. Het is een mooie dag hoor!"

Mevrouw B: "Ja. Die vlaggen komen daar. Bij het zoeken: ik zal moeite maken. Allemaal moeten jullie moeten zoeken. Bij die winkel en verderop."

Mevrouw J: "Oranje strik."

Mevrouw N: "Ja, ai, veel hoor!"

Meneer R: "Nee, zo'n ding heb ik niet meegebracht."

Mevrouw J: "Een oranje hemd."

Meneer R: "Ja, dat is ook goed, kan ook meenemen."

Mevrouw B: "Neem het, want het is druk."

Mevrouw L: "Oranje, oranje, alles oranje en mijn vlag en zwaaien. Alles moet je thuis leren. Als je bij die meester komt, sta niet te suffen. Die vlag moet je zo! (doet het in gebaren voor)"

Mevrouw N: "Alle kinderen, ja hoor."

Mevrouw B: "Wij gaan naar...naar twee."

Mevrouw L: "Wanneer we dat feest gaan hebben, dan gaan we alles oranje aangekleed, en oranje vlaggen.

En ook een hoed?

Mevrouw J: "Op zondagsschool, ik had mijn hoed."

Mevrouw L: "Ik droeg pas een hoed toen ik mijn eerste heilige communie ging doen. Gevarieerd. Ik maak zelf alles kleding."

Meneer V: "Ja hoor, we gaan terug in de tijd. In de Damstraat was een Joodse man die hoeden perste, met stoom. Met geduld. Die hoed werk uit elkaar gehaald. Met die viltjes. Met zijn strijkijzer. Ik zocht mijn hoed. Mijn hoed heb ik nog steeds."

Meneer R: "Een hoed heb ik nooit gedacht om een hoed te dragen. Bel ik direct: ik moet een hoed hebben. Tot nu toe heb ik niet een hoed geëist voor mezelf."

Meneer V: "Tegenover een fotowinkel, want daar had ik een polaroid gekocht."

Kreeg u op Prinsjesdag een traktatie?

Mevrouw J: “Krentenbollen. Op school.”

Mevrouw L: “Geen krentenbol: snoepjes. Een hele zak vol zo (*doet het voor met bolle wangen en proest het uit*). Die snoepjes zijn welkom.”

Mevrouw B: “Vrede, vrede, vrede.”

Meneer R: “Wanneer je thuis gaaf, je gaat een snoep in je mond zetten. Maar die tweede, die derde, die helpt niet..... (*brede glimlach*)ik heb gedacht, ik heb mijn muzikanten meegenomen. Die moeten ook tellen als het goed is.”

Mevrouw B: “Ik kom bij d’r: laten we afpraten.”

Meneer V: “Dat is ongeveer dertig jaar, dertig jaar geleden. Maar die hoed had ik met een witte jas. Het was een bruine hoed. Ik heb een foto achter de Dam. Het Bronsplein. Daar was een basketbalveld en een voetbalveld.”

“Ik heb met prins Bernard gedanst, daarom zit mijn naam in de koninklijke familie, ik heet Amalia.”

“Ook in Suriname was er koninginnedag. Zeiden we: *Hiep hiep hoera*. Het was leuk. Niet alleen muziek. Het is open..... Maar was wel leuk.... Daarom mis ik Suriname soms. Dat waren tijden.”

“Ik liep mee in de optocht, maar kan je ook fantaseren natuurlijk.”

Dank U voor deze nieuwe morgen

Dank U voor deze nieuwe morgen, dank U voor deze nieuwe dag.

Dank U dat ik met al mijn zorgen, bij U komen mag.

“Daarmee pakken we aan. We beginnen met altijd de dagteksten.”

“Mooi lied, dank u. Elke avond en elke ochtend dank ik de Heer. Ik ben blij dat ik Gods liederen mag zingen. Ik zat op de roomse school, dat waren andere liederen. Maar deze zongen we wel. Rooms katholieke kerk. Elke avond en ochtend dank ik de Heer voor mijn man en kinderen en bid ik voor hen. Mijn ouders hebben vier kinderen gehad. Ze hadden allebei een ander geloof dus deden ze dat heel democratisch: twee gingen mee naar de katholieke kerk en twee naar EBG. Twee gedoopt bij katholieke en twee bij EBG.

“Ik help haar hoor, mijn stem is zo schor die is er niet meer.”

“Toen ik net op Curaçao was, zong zij dit lied in de kerk zo ken ik haar.”

“Ik kom van Curaçao, maar mijn ouders waren Surinaams. We gingen in Paramaribo op vakantie.”

Maria, boen Mama

*Maria, boen Mama wi nowtoe n'a kaba.
Jep' doro dus Maria, jep' doro bun Mama*

“Dat is de mooie hele mooie stem van Here God wat je zegt.”

“Is het een zangboek uit de kerk of heb je het gekocht? Ik kreeg het altijd van de kerk. Steeds meer liederen die erbij komen van de kerk.”

“We blijven hier tot we weg gaan.”

“Ze zitten hier en tellen ook mee net als anders. Je bent even op afstand.”

“Toen je binnenkwam, heb ik je kop direct gezien!”

“Ja, van moeder geleerd en aan de kinderen toen ze groter werden.”

“Ik hield niet van voorop zingen. Die kinderen zijn soms vrijpostig hoor! Zeiden ze: *Ik weet, je hebt een goede stem en je kent al die liederen.*”

“In Suriname knuffelde je iedereen.”

“Een Surinaams lied, nu hoor ik het pas.”

“Gaat ze met pensioen? Dat is leuk, dat heeft ze verdiend. Als je lang hebt gewerkt zegt God, je hebt het verdiend.”

“Ik heb pijn in mijn rug gekregen van het harde werken.”

“We kunnen de toekomst niet voorspellen, maar wel wat geweest is.”

“Er zijn steed meer liederen die erbij komen van de kerk.”

“Ze praat Engels. Als je Engels praat komt ze beter klaar. Als ik iets zie waar ik kan helpen dan doe ik dat! Als je ziet dat mensen elkaar niet verstaan dan help ik even. Dat hoort zo. I know my job.”

“Als je zingt versta je alles en dat vind ik het fijnste.”

“Soms moet je het ook twee keer zeggen, want je kunt draaijerig zijn.”

“Ik zing mee als ik het ken, ik ken geen lied zelf.”

Moy moy Awese

Moy moy awese, moy moy awese, pe yu mama de?

Moy moy awese, he.

Over zwemkieren.....

Mevrouw J: “Mijn moeder wou dat niet. Gewone kieren. (Veel later) Bikini: bloemen, blauw met rood.”

Mevrouw L: “Gewoon een doek zo (*laat zien hoe ze hem om haar middel knoopte*). Daarin moest ik vrij gaan zwemmen. En als ik er uit ben: alles schoon in. Een pani. Zo heet het. Tot nu toe is het zo. Met die verjaardag gaan er zoveel pani’s gedragen worden.”

Droegen de anderen ook een pani?

Mevrouw J: “Ja.”

Mevrouw H: “Ja.”

Mevrouw B, nog steeds streng van toon en met nadruk: “Omdat ik u niet zie, kom ik niet. Dan zijn we zo met zes mensen. De mensen dralen in het midden. Rooms Katholieke school.”

En dat brengt het gesprek op school, op huiswerk meekrijgen.....

Mevrouw L: “Dat was nummer één. Natúúrljik! Het begin van mijn vader: als ik uit de school kom, kwam ik altijd met een bij-boekje dat van de school is. Om te bidden: juist! Nummer één is gebedsboek. En dan krijg je al die overlijdensberichten en die verjaardagsberichten.”

Mevrouw J kreeg ook huiswerk mee van school.....

Mevrouw J, glimlachend: “Een schriftje met een pen. Rekenen meestal. Ik was niet goed in rekenen. Mijn broer ging me helpen.”

Mevrouw L: “Natuurlijk. Twee kleuren bij. Een rood en een blauw. Als ik naar school voor die juf moet ik door bladeren dat werk dat ik heb gedaan. Op die manier leer je veel meer.”

Mevrouw N: “Werken, ai, ai!”

Mevrouw B: “Ik moet u eerlijk zeggen: in de zesde: ja. Vanaf de zevende zegt die juffrouw: ‘Nee. Mevrouw B, wat maakt u van deze stukken?’ ‘O, ik wil gaan beginnen.’”

Mevrouw L: “Ik had altijd een apart boek. Als ik een beetje vlot ben, als ik iemand heb om me een beetje te helpen. Er was altijd een oom van mij. Als ik vast zit, komt hij thuis. Dan zegt hij: ‘Dan moet je mij wijzen, misschien kan ik je helpen.’ Dan ben ik blij toch. Ik heb al die twee pennen voor hem gebracht. ‘Oom, kijk hier, deze som kan ik niet.’ Dan maakt hij een cirkel, zo. Dan wijst hij met zijn vinger. Ik zeg zo: Dankjewel hoor!”

Mevrouw N: “Sommetjes maken, leuk hoor, ai!”

Mevrouw B: “Dat is het probleem: er is zoveel dat ik weet.....”

Hield mw. H. van rekensommen?

Mevrouw H: “Ja.”

Wanaysa yu mu

Wanaysa yu mu' yere beg', oy. Wanaysa yu mu' yere beg'oy.

Wanaysa yu mu' yere beg', oy. Yu na mama, mi na pikin, oy,

Door de herinneringen aan school komen we weer te praten over met de boot naar school gaan.

Mevrouw L: "Mijn laatste broertje, hij stuurde. Dan zit ik aan de voorkant met een pagaaibeen. Dan pak ik mijn pagaai en ik pak mijn tas. Ja, ik kan het doen – maar die pagaai is zwaar. Wanneer de boot gaat vertrekken, hij als stuurman bestuurde die boot."

Mevrouw B: "Schemering daalt op de dreven. Zuster, ik zeg het u eerlijk. Dan moet ik die kleine jongen.....ik wil het van u horen: wat de ochtendmorgen ons brengt. Zonnetje gaat van ons scheiden.... Want ik weet waar ik de één moet passen. Wij moeten alles helpen!"

Dus zingen we: "Zonnetje gaat van ons scheiden." Schemering daalt op de dreven is het tweede couplet, zie onderaan.

Meneer R heeft ook vaak gevaren.

Meneer R: "Ik heb 50 korjalen. Gevaren. Over de rivier, ja."

Mevrouw N: "Mooi hoor, ai!"

En wie gingen er allemaal mee in de boot?

Meneer R: "Broers en zussen en mijn oma ook. Ja, lang!"

Mevrouw B: "Maria, zij is onze moeder. De moeder van God."

Mevrouw L: "Wij waren acht kinderen van mijn vader. 'Overmorgen naar de stad? Moet iedereen contant klaarstaan! Jullie weten: motor. Iedereen gaat zitten. Oma gaat ook mee!' Krrrrrrrrr (ze doet het geluid van de motorboot na).

Meneer R knikt: "Met de boot. Naar de stad. "

Mevrouw B: "En zwemmen."

Mevrouw H knikt van ja.

Mevrouw L: "Stevig vasthouden."

Meneer R: "Het water doet zo. Zwemmen. Dan moet je ook meedoen."

Mevrouw L: "Daarom geeft hij van de voren: 'Geen ouders, alleen maar kinderen.' Naar Paramaribo, dan moeten we de sluis voorbijgaan en het hele kanaal voorbijvaren. We stappen onder die zaagmolen van Paramaribo, twee plaatsen, waar mijn vader zijn boot altijd kon plaatsen. Dan werd hij goed gebonden."

"Regen in Suriname. Wat onze lieve heer doet, is wel gedaan. Ik was precies zo als mama. Als het al regent, neem ik het zoals het komt."

"Ja, natuurlijk ging je met regen naar binnen. Ik had twee vriendinnen, moeder kreeg medelijden, mama zei: laat ze binnenkomen."

'T zonnetje gaat van ons scheiden

'T zonnetje gaat van ons scheiden. 'T avondrood kleurt reeds het veld.

Zoete rust mogen wij beiden, Nog door geen zorgen gekweld.

De zon schijnt stralen buiten: Zijn de bewoners graag in de zon?

Mevrouw L, lachend: "Ik ga liever.....en mijn hoofd vast dat ik niet tegen de muur sla. Die voorzitter: 'Direct douchen!'. Maakt kastdeur open: 'Heb je kleren op bed gezet – heb je je haar gekamd?'"

Mevrouw N: "Lekker in de zon, mijn broer altijd. Lekker drinken, ai, zo is het."

Mevrouw J: "Blijf ik binnen, waar het lekker koel is."

Mevrouw N: "Lekker douchen, ai."

Mevrouw J: "Roze jurk. Mooi. Ja! Had ik gekocht. Gespaard, ja."

Mevrouw N: "Heerlijk ja, veel drinken ja."

Mevrouw J: "Schaafijs, ja.....iedere maand was hij in de straat. Met een bel."

Mevrouw L: "Dat is lekker hoor. Vlakbij. Ik houd van mijn koude plaats!"

Wij zingen een paar geloofsliedjes. Mevrouw W. schuift aan en we komen te praten over bidden.....

Mevrouw W: "Mijn oma. Ze vertelt die verhaaltjes en dan die liederen en dan ga je door die verhaaltjes slapen. Ook naar de kerk, elke morgen. Zondag. Elke morgen moesten we thuis en dan naar school."

Mevrouw J knikt: "Eerst bidden, dan naar school."

Mevrouw W: "Dan bidt mijn oma dat we veilig uit school komen. Op school bid je. En thuis. Moesten we in de rij staan. En dan ging je naar binnen."

Mevrouw N: "Veel kinderen, wij!"

Mevrouw W: "Laatst was ik daar. Moest ik ogen tranen. Want gedoopt en belijdenis. Je moest al die Nieuwe Testament en Oude Testament dingen leren. En dan stellen ze vragen. En dan moet je het ook beantwoorden."

Mevrouw J knikt: "Catechismus."

Mevrouw W: "Je moest ook een tekst kennen. Want je krijgt ook een lijstje en die tekst komt daar onder. Die kleinkinderen van mij doen het in de katholieke kerk en doen ze zo klein (over eerste communie)."

Mevrouw J: "Eerst belijdenis."

Mevrouw L: "Mijn vader leek net op prins Bernard. Toen was mijn vader al lijkbewasser."

Mevrouw W: "Je moest wit aantrekken."

Mevrouw L: "Die koster kwam een dag van tevoren."

Mevrouw W: "Je kwam bij elkaar."

Mevrouw L: "Dat is een mooi lied van de kerk. Juf: 'Ik heb je geroepen om dat ik precies weet waar je keel is als me moet zingen.' 'Praat zuster, ik luister.' 'Ik heb je geroepen of je tevreden zal zijn om voor al die meisjes te staan om voorzangeres te zijn.'"

Mijn Surinaam

*Waar het goene loof der bomen Van de kust de zeeman groet,
Waar de vele trotse stromen schitt'ren in de zonnegloed.*

Mevrouw W: “Ik moest ook gaan zingen toen die twee prinsessen kwamen, Irene en Margriet. Al die zesde klassers moesten gaan. Die mensen die vals zingen, die mochten niet meedoen. Ik mocht meedoen. Het was leuk. Ik kan allebei zien. Het was een tribune. Het was het Oranjeplein.”

Mevrouw J: “Ja. Zingen.”

Mevrouw L: “Ja. Eerste communie. Weet je wat mijn moeder heeft gezegd toen die voorzitter kwam.....”

“Zusters, straks komen er kinderen van mij echt zingen. Die gaan echt brullen. Die gaan werkelijk zingen hoor! Ik ga ze allemaal sturen dat ze echt gaan komen hoor!”

“Zonder muziek heeft het leven geen waarde.”

“Mijn zusters zijn allemaal zingeres, ze weten alle liedjes. Die zusters van ons.”

“Als ik de gitaar hoor dan hoor ik gelijk tjinkedingedink. Word ik vrolijk van.”

“Het eerste stuk muziek is krullenbol en ik.”

“Op school veel leren heb ik gedaan. Alle mooie, mooie liedjes.”

“Uit een boekje zingen! Uit mijn hoofd denk ik niet dat ik het niet heb.”

Wijzend naar gitaar: “Kijk mijn lieveling hier.”

“Mooi liederen zuster, ik weet wie je bent.”

“Krullenbol, als ik jou zie dan zit alles weer in mijn kop.”

“Warmte. De hele familie kon er goed tegen.”

“Als je het vergeten bent. Ga dan niet zitten te denken wat was het. Maar ga gewoon zingen en maak er wat van. Al gaat het vals. Het gaat automatisch.”

“Mw. de Vries die gaf om te zingen en zo. Ik denk aan die oude tijden van mij. In Suriname.”

Perun perun

*Perun perun mi patron, san wani kon mek'a kon,
Ingrisi man sa tjar'a planga go na Yobopan.*

Mijnheer R is moe en wil deze keer liever in de andere huiskamer blijven rusten. Het is hartje zomer buiten, maar het stormt en regent en het weer is extreem wisselvallig. Dus praten we over storm en harde wind.

Wat deed u vroeger als het buiten stormde?

Mevrouw J, lachend: "Binnen blijven en niet buiten gaan."

Mevrouw L: "Dat heb ik gehoord dat het in Suriname veel gestormd is. (stralend) Dochter, als ze bij me komt, het eerste nummer is jouw naam!"

Mevrouw J: (over de vruchten in de storm) Ze gingen vallen. Groene manjes. Eten met zout en peper."

Mevrouw B: "En ik verwacht grote vruchten! En dan wordt het geperst. En dan zitten we te eten. Als dit gebeurt, dan ren ik er op af."

Mevrouw N: "Harde wind, binnen, ai, ai!"

Mevrouw L: "Nee, daar heb ik het nooit gehad. Dan zou je mijn vader horen: 'Kindertjes, binnen, binnen, binnen!' Horen we WOE, WOE, dat hele kamp schudt zo. Het is niet gemakkelijk om mee te maken. Dat huis schudt zo of het ondersteboven wil vallen. Het duurt niet lang hoor, een half uurtje. Als het afgelopen is, komt mijn vader weer bij de deur: 'Allemaal weer naar buiten!' (breed lachend) Mijn persoon als de eerste!"

Mevrouw B: "En we genieten van het goede."

Zo is dat, we zingen er een paar mooie liedjes op.

Weer over alle vruchten die vielen als het hard waaide.....

Mevrouw J: "De awara's."

Mevrouw B: "Altijd zitten de bloemen naar me te kijken. (over het weer) Ik heb het zo boos gisteren....."

Van storm naar regen, wat deed u bij harde regen?

Mevrouw J, weer breed lachend: "Altijd binnen. Als je buiten komt, ben je kletsnat."

Mevrouw B: "Dan moeten we afzakken."

Mevrouw J: "Dan ging ik niet naar school. Geen kinderen gingen naar school. Zes kinderen of zeven: geen kind ging naar school."

Mevrouw L: "Ik blijf thuis. Niemand mocht me halen om naar school te gaan. Als die donder een beetjedan zit ik zo te kijken.....is Gods werk hoor! Die dag, niemand stuurt me om eventjes buiten te gaan. Beginnen al mijn ogen zo te donkeren!"

En na de storm?

Mevrouw J: "Het was aangeveegd. Het hoefde niet meer. De bomen gingen waaien, de takken gingen waaien."

This little light*This little light of mine I'm gone let it shine**This little light of mine I'm gone let it shine**Kent iedereen de ervaring van beschermengelen in zijn /haar leven – het gevoel beschermd te worden?**Meneer R:* “Ja hoor. Erg lief hoor.”*Mevrouw J:* “Ja.”*Mevrouw L:* “Bij mijn moeder. Stel eens voor. We hadden burenen. Die vrouw gaat bij mijn moeder klagen. Wordt mijn moeder boos op me. ‘Mamaloe!’ – dan begin ik alvast te huilen. ‘Wat is dat, ma?’ ‘Die vrouw hier vlak naast mij.’ Maar ik had die vrucht niet geplukt. Als er geen God bestond, had ik allang een stok genomen om die vrouw te slaan.....!”*Voelde mevrouw H zich veilig bij haar sterke, lieve vader?**Mevrouw H:* “Ja.”*Mevrouw V:* “Ja, jawel, natúúrlijk. Dat gaat ze morgen doen (*een knuffel geven*).”*Mevrouw L:* “Als mijn vader bij dit geval dichtbij komt staan.....’Pa, in hemelsnaam’, begin ik zo te snikken. ‘Ze jukt van me, God zal haar straffen.’ Vader: die was niet meer dan een God van me. Als mijn moeder een beetje kwaad is, zegt hij: ‘Kom!’”*Mevrouw V:* “Ik kan binnenkomen.”*Mevrouw L:* “ ‘Heb je dat werkelijk gedaan?’ ‘Pa, je weet wie ik ben. Ze jukt hoor. Je ziet toch zelf dat ik het niet gedaan heb?’”*Mevrouw V:* “Mijn moeder is V, toch? Ze zong, jawel.”*Zat u wel eens bij vader of moeder of grootouders op schoot?**Meneer R:* “Ja. Al is het persoon – ik heb thuis bij mijn moeder gezeten. Die anderen zeggen: ‘Ik heb het niet gezien.’ Je hoort van die ene: ‘Ik heb het gezien’, dat mijn moeder heeft me opgenomen. Als die moeder heeft die kinderen opgenomen! Zij zingt een liedje – die liedje waar ze houdt van.....”*Mevrouw L:* “Soms als die moeder een beetje te keer wil gaan, riep hij me naast zich: ‘Kom maar hier. Jullie kennen die liederen toch?’ Dan begint hij die liederen te zingen.”*Over een beschermengel zijn voor anderen, helpen in de huishouding bijvoorbeeld.....**Mevrouw J, lachend:* “Mijn moeder ging altijd de afwas doen.”*Meneer R:* “Eerlijk te zeggen: misschien heb ik een keertje verdwaald. Ze hebben mij weer thuis gebracht. Omdat ik heb vrienden gevonden. Ik ging naar mijn vrienden. Ik heb hem gezegd: ik krijg een liedje. Die liedje is zo: mijn moeder heeft me gezegd: als je daar gaat – dit lied moet gezongen worden. Toen ik daar kom, die moeder lacht. Ze is blij. Want ik zong een lied gezongen worden. Ik begin te zingen. Die mensen zeggen: ‘Rudi, het is mooi.’ Ze waren er

blij mee. Het is een mevrouw die doet alles voor mij. Ik ben blij dat ze gedaan heeft.”

Mevrouw L: “Mijn vader was ook zo. Als wij gezamenlijk zongen, kerkliederen bijvoorbeeld. Dan zitten we zo rondom. ‘Ik zou graag willen dat jullie die kerkliederen zingen.’ Zegt die jongste broertje: ‘Als je wil, kan ik *nu* weer bginnen te zingen.’ En als die jongen begint te zingen, komt mijn vader tevoorschijn: ‘Allee, allee, allee.’ Afgoderij bestaat niet!”

Mevrouw V: “We gaan straks weg.”

Mevrouw L: “Even je wang aanraken.”

Omaatje lief

Omaatje lief, blij alstublieft.

Heel lang bij ons, net zo lang als u leeft

U hoort bij mij, u bent van mij.

Niemand als ik die zo'n omaatje heeft

Van ouders naar (de bescherming door) grootouders.....

Mevrouw J, glimlachend: “Zat ze daar tori te praten. Oma Zaza. In de galerij. Af en toe was ik bij haar.”

Mevrouw L: “Je voelt je extra blij mee. Mijn moeder, toen ze sterven zou, heeft ze naar die priester gevraagd pas. Met tranen in de ogen. Is ze dicht bij me gekomen. Heeft ze me omhelsd. Ik moet een priester halen! Ze heeft de hemel kondre gedaan. Ze heeft de hemels Vader al gezien.”

Mevrouw V: “Ik ben te ver achter. U laat me zomaar gaan. Blaas me weg.....!”

Mevrouw L: “Bijna ben ik naar het krankzinnigengesticht geschopt toen mijn vader en moeder stierven. Dit alles vertelde zij op zijn stervende tijd.”

Meneer R: “We hebben een tante en een oma bij. Die oma heb ik niet gezien. Die moeder is al weg. Ik heb haar niet gezien om die tori te geven.”

Mevrouw L: “Dat is een zwaar ding. Dat heb ik gehad bij het sterven van mijn vader.”

Meneer R: “Jullie hebben denking om die naam te noemen. Ze zijn niet meer, dus je kunt niets zeggen.”

“Ik heb voor moeder gezorgd....Heb veel gedaan.... Suriname, een heel ander land. Veel voor hen gezorgd.”

“Soms denk je dat er iemand is, maar die is er dan niet.”

“Somsben je jarig en weet je het, soms ben je jarig en weet je het niet. Ik ben 90 jaar geworden.”

“We zingen de liederen niet uit ons hoofd maar uit ons hart.”

Give me oil

Give me oil in my lamp, keep me burning.

Give me oil in my lamp, I pray.

Engelen in ons leven, wie is voor u een engel?

Meneer V: “Dominee Kleer. Hij komt van Moengo. Ik blijf bij hem. Ik heb nog ouders, maar ik was een kwaai jongen. Ging mijn moeder met de dominee praten.”

Mevrouw J: “Mijn broer. Varen.”

Meneer R: “Engel was voor me....laat me zien, toen ik jong ben....mijn moeder. Dat heb ik gezien. Niemand anders dan mijn moeder.”

Mevrouw B: grote glimlach. “Wie denkt dat ik kom.....never! Ik ben nooit groot geweest. Ik heb het niet en ik durf het niet!”

Mevrouw N, blij lachend: “Vijf broers.”

Mevrouw L: “Een kind van mijn oudere zuster. Erwin. Die was een pop in mijn handen. Een van die dagen gaat hij spoorloos naar hier voor de verjaardag.”

Voor mevrouw H was misschien haar vader een beschermende engel?

Mevrouw H, knikkend: “Ja, ja.”

Mevrouw V: “Bij ons is het zo. Broer Desi. Ik wist het niet eens.....”

Meneer V: “Ik heb een broer gehad. Ik was tweemaands met hem.”

Meneer R: “Nee, geen broers en zusters. Ik telde mijn broer niet. Overal, om alles waar ik ga, moet een vriend zijn. Mijn broer is gewoon een vriend. Of vriendin. Dan vraag ik: ‘Kom je met mij?’ “

Mevrouw L: “Dat was de jongste van mijn moeder: Franciscu, met hem ging ik naar school. Met de boot naar school. Een beetje pagaaien. Als je met niet wilt brengen, laat me thuis gaan. ‘Ma, ik heb geen zin meer met deze broer naar school te gaan.’ Ik heb haar gezegd: ‘Omdat hij een beetje niet in de boot gaat.’

Was u zelf wel eens een engel voor een ander?

Meneer R: “Ja, voor mijn moeder. Blij, ja, zij is het!”

Mevrouw J schudt lachend van nee. Maar voor haar moeder toch wel?

Mevrouw J: “Dat kan.”

Meneer V: “Integendeel. Ik was een plaaggeest.”

Mevrouw L: “Voor mijn moeder. Hoe slecht ik dan ook was, zij hield toch wel van me. ‘Niemand mag je kwaad doen – je bent mijn liefste dochter.’ Ik was net een bloem voor mijn vader!”

Mevrouw B: “Wij zijn de bengelen. Jarig. De ander schept de één na de nader. De oudste van mijn broeder, hij zegt tegen mij: ‘Laat jullie zeggen, ik moet je niet meer horen. Dan u lieve schatjes, lieve zusjes!’”

“Ik heb dat lied geleerd van iedereen die hier zit.”

San y'e luku mi.

*San y'e luku mi, san y'e waki mi?
mi'a no paarderij, mi'a no payasiman.
San y'e luku mi, san y'e waki mi?*

“Ziet u, dat is het leven. Er zijn meer dingen die belangrijker zijn dan zingen. En mijn kinderen. Je moet voor die mensen zorgen en al die dingen. Zuster, je hebt die dingen te praktiseren en al die dingen.”

“Zuster, ik heb niets meer van u gehoord. Als u terug bent dan gaan we wat proberen. Zingen bijvoorbeeld.”

“Al deze liederen moesten we zingen voor de twee prinsessen. Voor Irene en Margriet. Beatrix was gekomen met Claus. Ze waren samen in Suriname. Alle 6e klassers moesten zingen voor de prinsessen. En Beatrix was met haar man. Claus van Amsberg. Hij was een Duitser ook. Maar Bernard was ook een Duitser. Beatrix vader toch? Nee, ik was niet zenuwachtig voor zingen. Daarom hadden ze me gekozen. Toen hield ik van zingen, nu niet meer. En je moet ook niet vals zingen anders kiezen ze je niet. Deze school zingt. En dan die school. Maar je moet wel perfect zingen anders ga je niet. Toen moesten we zingen op het Oranjeplein. Niet alleen onze klas maar van alle scholen moesten daar gaan. Waren veel scholen.”

Adyosi

*Adyosi de mira kwanya, de kwanya keremba he,
Adyosi en de ises karamba e mere kumbe, he.*

“Ik kan niet meer dansen, ik mis het dansen. Ik dans in mijn hoofd overal. Ik danste op alle muziek en met iedereen. Ik zat niet op een dansschool, ik danste overal met iedereen. Ik speelde instrumenten op de jukebox. Ik speelde orgel en gitaar. Ik hou van muziek. Ik hoorde het en zo leerde ik het. Ik speelde zelf muziek en ging dan in huis dansen. Ik speelde muziek tot ik kwam naar Holland. Heb hier ook nog muziek gemaakt. Ik werd ziek en stopte met dansen. Ik hou van muziek. Het spijt me dat ik niet meer kan dansen. Dat was van de ene op de andere dag. Ik hield van snelle dansen. Je kan niet spelen en dansen. Maar ik kan dansen wel. Ik danste als klein kind met mijn moeder. Twee lievelingsnummers. Mooie herinneringen iedere keer. Mijn moeder. Mijn moeder overleden. Spijt mij.”

“Nee ik ken niet alle liederen. Ik ben niet volmaakt.”

Hoezee voor Surinaam!

*Land van stoere Indianen, Land van bossen groot en mooi,
Land waar tussen de lianen, Tijgers loeren op hun prooi.
Heerlijk tropenland, heerlijk tropenland, Hoezee voor Surinaam.*

“Daarom behandelen we Indianen goed, het zijn de eerste bewoners. Ze zijn op de eerste plaats. In Suriname.”

“Ik verkocht ijs. Mensen hebben geld. Het is warm. Ze komen en zingen erbij. IJs maken? Ja, dat was vanzelf. Coconut ijs, vanille ijs en citroen ijs.”

“Mijn moeder kon heerlijk bakken.”

“Koeien in Suriname? Jawel, zwart witte.”

Mijn Suriname

*Waar het groene loof der bomen van de kust de zeeman groet,
Waar de vele trotse stromen schitt'eren in de zonnegloed.*

“Ik neem je mee naar Suriname. Ik laat je niets bijzonders zien.”

“When you had geld of niet. Je kunt altijd hebben in je huis. When you have a person to your house, you have enough food in the house. Otherwise you have to go to the farm to give them some.”

“Mijn moeder houdt van liedjes. Ik was klein – dan ben ik daar. Als ik groot word – dan ben ik getrouwd.”

“Mijn moeder ging wel lekker koken. Als iedereen dat deed, weet ik niet. Maar mijn moeder ging lekker koken. Rijst kip, lekker groente. Ging ze cake bakken. Banabatsjouw: bananen en bakkeljauw.”

“Al die mensen kregen eten. Vroeg opstaan. Bij mijn huis maak ik koken zelf. Alles dichtbij. Lekker mooi.”

“Ik zing waar ik kan, in de kerk of thuis, alles wat de mensen horen willen en waar we zijn.”

“We zongen niet vaak Surinaamse liederen op school. Misschien ééns per maand. Vandaar dat niet iedereen het goed kan uitspreken.”

Faj you kan tak mi no mooi?

Faj you kan tak mi no mooi? Faj you kan tak mi no mooi?

Faj you kan tak mi no mooi, Na toe bromtjie mikki mi.

Roseknop na mi mama, Stanvaste na mi papa.

“Faj you kan tak, op z’n Surinaams is het mooi! Ik zat bij een club, elke week zingen... Al was ik niet aan de beurt dan werd het als eerste gezongen, het is mijn lievelingslied.”

“*Faj you kan tak...* Ja, dat is waar. Mijn moeder had een zwak hart voor iedereen. We hadden een meisje, maar mijn moeder zei altijd: ik ga haar helpen. Ze was altijd bezig. Zei ze tegen mij: zing voor mij de liederen van vandaag van school. Dat vond ze fijn. Ach, ik heb dat van mijn moeder. Ik help ook graag. Ach ja, het is jaren geleden dat ik het zong. Maar toen zong ik het regelmatig hoor.”

“Mijn dochters waren lekker als suiker.”

“Hoe vind u het? Prachtig. Zo is het! Je ziet in je.”

“Nu ben ik ouder geworden. Toen was ik jonger jeugd. Happiness. Nu zit je alleen maar. Toen ging ik alleen maar.”

“Ik kwam uit Suriname toen ik 16 was voor de opleiding. Ziekenverzorgende gedaan. Ik werd goed ontvangen, maar mijn moeder huilde toen ik weg ging. In mijn kamer heb ik foto's van die leeftijd. Ik ging de mensen spuitjes geven, medicijnen. Ik hield van mooie schoenen en kleren. Daar had je die vrijheid niet. Opleiding in Wolfheze. Ik ken mensen die zijn verhuisd naar Suriname. Het was een geweldige tijd. Met iedereen die er woonde. Je at gezamenlijk. In de zusterflat. Mijn dochter is daar ook geboren.”

“You have to know how to walk, act and behave.”

“De kinderen luisteren alleen als ze er zijn.”

“Hun eigen taal leren is zo belangrijk! Je moet die Nederlander horen! Je moet weten wat je zingt en je geschiedenis weten. Moeder aarde, eerbied voor haar hebben. ‘Gebed hebben’ zeggen sommige, maar is eerbied hebben. Mocht je niet zingen hoor! Kreeg je klappen voor je mond! Neger mocht niet. Betekent negeren! Dus niet luisteren.”

“Mijn broer is overleden en zijn dochter en ik waren zo gehecht aan aan zijn lichaam. Dit lied zing ik graag om hem te herdenken. Hij was niet getrouwd. Ik heb vier dochters en vier zonen.”

Gowtu

*Gowtu bari pengelenge pangalanga, Gowtu bari pengelenge pangalanga.
Gowt'man k'mop'a busi tide, Gowtu bari pengelenge pangalanga.*

“Gowtu, is spelletje van vroeger. Bananenpap. De ene probeert de ene te pakken, maar die schuilt achter de moeder. Aftelspelletjes. Zit je in een rechte rij, steeds valt er eentje weg. Degene die afvalt is af.”

“Werken? Van alles, want ik hou van werken. Alle werk was leuk. Ik word betaald ervoor. Niet alleen huur. Maar ook kleren. Anders moest je naaktlopen. Dan kan niet hè.”

“Ach geen geld? Tuurlijk wel. Sparen en dan kinderen mee slepen en gaan. Dan kan vader ook bijspringen hoor. Ik vertel van de goede tijd. Niet van nu. De mensen van nu zijn anders.”

Yes Banansi yes

*Kownu Oloisie lassi Mi yere a yobo teki
Yes Banansi yes a ben teki, Yes Banansi yes
Kownu Oloisie lassi Mi yere a yobo teki*

“Zo'n zwakke spin en toch zo sterk, met 6/7 poten. God heeft ze allemaal gemaakt op zijn manier.”

“Ik wist niet dat je dit soort liederen zong hoor, over Banansie.”

“Aka en sekrepatu. Mooie verhalen om te horen! Die kende ik nog niet.”

“Vraag me geen onzin.”

“Je heupen worden breed. Dat is altijd een compliment.”

“Hij die zoekt vindt wel. Dat is één van de wijsheden van dhr. V. zeg maar.”

“Mama kent ze, die baas, op school geweest. Die leerde ze daar. Ik denk aan mijn ouwe tijd.”

“Dan zeiden ze: houd er mee op en dan hielden ze op. Je wilde altijd één zijn met elkaar. Of je moest thuiskomen voor eten. Na goed spelen, hup naar huis.”

“Zoals we leven, hebben we kans u te horen.”

Papa Yakopu

*Papa Yakopu, Papa Yakopu,
Y'e sribi 'te, y'e sribi 'te?*

“U stelt domme vragen, maar u bent een dame. U stelt ze zoals ze zijn. Elke maatschappij blijft bestaan. Daarom is het een maatschappij.”

“Basta. Gehoorzaam zijn. Moeilijk? En toch, vanaf de geboorte zijn. Er zijn slechtere dingen. Het zijn allemaal mensen die het uitvoeren en die hebben er voor geleerd. Niet alles wat u wist hebt u in de schoolbanken geleerd.”

“Ik wil niet naar mijn vader en moeder. Daar staan ze toch.”

“Ik mocht niet zoveel. Wat jongens mochten doen, harde jongens, wij als meisjes mochten niet. Wij mochten niet, geen zware spullen dragen.”

“De schepen zijn net als een auto. Je komt overal.”

“De bazen zeggen: ik kom iemand tekort. Zegt andere baas: ik heb wat voor jou.”

“Ik ben niet in de geschiedenis. Maar dát weet ik wel. Ik hou van vragen en vraag veel thuis.”

“Eten is heel lekker. 80% van het brood is altijd nat. In Suriname ook brood als ik wil en andere dingen. Thee of koffie. Ook melk.”

“Hoofddoek: Annesi. Voor de zon. De zon is fel daar.”

“Toen was ze jong en kon ze niet stemmen. Toen ze ouder werden kregen ze uitleg en wisten ze wat ze moesten.”

“Vijf zonen en vier dochters en toen heeft de dokter mijn buik gemaakt. Ik had er genoeg vonden ze.”

“Ik ben zeeman maar geen tatoeage. Niet gek op.”

“We zijn blij dat je er bent. Je brengt muziek en vrolijkheid en speelt gitaar. Misschien andere mensen ook, maar die spelen nu niet.”

“Vrouwen moeten net zo sterk als mannen zijn.”

“Als je geen geld hebt, dan heb je niets.”

Teri wan

*Teri wan, teri tu, teri dri, teri fo. Mi teri go, mi teri kon,
Fo finga ba Kobi abi. Mi teri go, mi teri kon,
Fo finga ba Kobi abi.*

“Ba kobi: je oom.”

Mw. Z. giebelend: “Mijn zus heeft 22 kinderen. Ze zei we hadden niets te doen dus deden we de vieze dingen.”

Mw. B. knikt lachend: “Ik heb vier kinderen maar mijn man wilde er meer. Hij kon niet meer krijgen dan hij wou. Maar ik moest de rem zetten. Maar ik moest doen. Zij doen niets. Wij dragen de pijn. Zij zeggen: na pijn mooie baby, maar wij dragen de pijn.”

Mw. K. knikt bedachtzaam: “Ik heb één zoon. Kijk, als je vier kinderen hebt kun je ze niet geven wat ze willen, eisen, nodig hebben. Maar met één of twee hebben, dan wel.”

Mw. L.: knikt en lacht: “Mijn vader had zeven kinderen. Na vier kinderen: allemaal meisjes, een zoon! Was hij zo wild van blijdschap dat hij bijna de rivier in liep!”

We proesten het allemaal uit.

Mw. B. lacht: “Zonder de pillen zouden de kinderen verder zijn gegaan. Ik had er vier. Precies genoeg. Twee jongens en twee meisjes. Goede vriendin die me de pillen gaf. Maar door mijn oma ben ik verder gegaan. Ik had er één maar toen zei ze: als die ene weg is, dan heb je niets meer. Dat ben ik gaan geloven en dat klopt. Als die ene weg is, dan heb je niets meer.”

Mw. L. knikt instemmend: “Maar die mensen van vroeger hadden veel kinderen. Die dachten als de een kan eten kan de ander dat ook eten.”

Mw. K.: “Waren best wel ruzies. Zei mijn moeder jij in die hoek en jij in die hoek.”

Mw. B. knikt instemmend: “Maar oh, er werd wel geslagen hoor! En gestraft. Maar oh, mijn vader hield van zweepen. Hielp zelfs de buurvrouw met zweepen bij haar kinderen. Die had geen man. Ach was toch leuk hoor.”

Mw. L. lacht: “Toen ik baby's kreeg zei ik tegen mijn man: ga maar weg. Ik leid pijn en jij niet. Veel te rustig.”

“We hadden twee appelbomen. Toen ik nog jong was zei mijn moeder: dat mag wel, dat mag niet. Ik weet er helemaal niets van af. Mijn moeder was streng. Ik mocht spelen op het erf met twee meisjes alleen.”

“De slavernij is voorbij, maar er is nog een staartje van het racisme gebleven.”

“We gaan muziek maken? Fijn! Dat is mijn geboorteland.”

Alonki

*Alonki kon dansi, Alonki kon dansi. Kon dansi mek' granman si,
Kon dansi mek' kownu si. Alonki kon dansi, Alonki kon dansi.*

“Alonki ...kijk eens staat er ook in. Zong mijn oma voor de koning.”

“Alonki wie is dat dan? (*grote glimlach*) Ik weet het niet.”

“Roti. Ik heb lessen gehad. Roti, Hindoestaans. Koken moet je leren.”

“Moeder zette alles op het vuur en dan moest ik erop letten en oh wee als het dan aangebrand was.”

Mini mini

*Mini mini kon nyan, Freman Tanya kon nyan,
Freman Bonya kon nyan, Kopro kanu tan de, Kopro kanu tan de!*

“Het is niet dat je schade erin hebt, maar je hebt speling erin. Je hebt alles in de gaten. Je bent speling erin, twee mini.”

“Elf broers en zussen. Veel moeten helpen. Wassen, aankleden, naar school brengen, water dragen. Ik was de oudste. Moest alles doen.
Mijn vader was timmerman. Ik ben ook timmerman geworden. Mijn vader heeft mij het vak geleerd.
Ik maakte alles. Kasten en huizen. Ik maakte mooie huizen.
Er was altijd genoeg werk.
Alles was mooi van mijn vak.
Mijn vader werkte alleen. Ik werkte ook alleen.
In Nederland werkte ik ook als timmerman. Altijd genoeg werk.
Ik had geen personeel en was een snelle werker.
In Paramaribo en in Ni Geri. Ligt ver van Paramaribo. Kwam er met de auto.
Ik bleef wonen in Ni Geri maar ging werken in Paramaribo.
Waren kromme wegen.
Ik had drie bromfietsen. Eén voor vervoer. Ging er één kapot, dan had ik een reserve.Ik reparaerde de bromfietsen zelf....Kocht onderdelen....
Eén van de drie was het fijnste... Daar reed ik het liefste op.
Mijn vrouw reed ook brommer toen ze jonger was, maar toen ze op leeftijd kwam stopte ze ermee.”

“Weet je wie echt Surinaams leerde schrijven: President Jopie Pengel.”

Bigi kayman

*Bigi kayman, kayman, kayman,
Bigi kayman dyomp 'a liba bari tyuwe, tyuwe.
A bari tyuwe, tyuwe, A bari tyuwe, tyuwe
A bari tyuwe, tyuwe, A bari tyuwe, tyuwe*

“De kaaiman bleven midden in het water. Wat ik gezien heb met mijn eigen ogen. Wat ze zwommen en breed waren.”

“Krokodillen. Van groot tot klein in Indonesië. In Suriname ook. Ook gegeten, lekker met een sausje erbij klaar maken.”

“Tuurlijk was ik bang. Ben altijd bang voor alles.”

“Ik vertel over het sociale leven in Suriname. Meerval is de Nederlandse naam voor die vis. Nederlanders hebben snel namen voor vissen. Een Meerval heeft mij gestoken. Wist niet dat je hem in kieuwen moest vasthouden.”

“Kwiekwie is ook een vis. Hebben we in Brazilië en Suriname in rivieren.”

“Met of zonder hengel. Als er swampen zijn, is er altijd te eten. Met een net om je handen heen. Ik stond naast rivier. Als de zon zakt. De vis hoort je praten dus moet je stil zijn.”

“Nee, ik ving geen schildpadden. Je weet niet wat een schildpad thuis heeft.”

“Leguaan. Suriname. Die beten niet. Je kon ze lekker aaien. Eén had me aan de oren gekrabd. Hij wilde niet geaaid worden. Je moest de boom in om ze naar beneden te halen. Met vier poten gelijk, dan naar beneden en toen gekrabd door ze.”

“In Suriname mocht je niet in het water hoor! Beten de vissen je poten eraf!”

“De was, was veel werk. Een grote tobbe. In een grote diepe tobbe uitgekookt en heet in één oude wastobbe gedaan. Zijn houten tobbes maar lekten niet. Bleken en weer wassen. Met gieter over de was gooien. Die mijnheer die die tobbes maakten. Ik heb er bewondering voor. Met schroeven en lekte niet. Heb er ook een kleine besteld voor een baby. Dat vond hij leuk. Kleine tobbe en wasrek. Had er toen al één.”

“Strafwerk dat bevorderde het Nederlands.”

“Bij donkere mensen is er altijd muziek. Ik ben donker en ik heb altijd muziek.”

Awara's

*Awara's staan achter ons huis bij elkaar.
En trossen van vruchten zijn rijpend reeds daar.
Rood in de zonneschijn, iedereen zegt dat ze fijn
en zoet en smakelijk zijn.*

“Awara's zijn harde oranje en rode vrucht. Zijn hard. De pit moet je met hamer slaan. Een harde pit. Is tijdverdrijf om de kaakspier een beetje stevig te maken. Is een neef van maripa. Kun je niet inklimmen. Hebben grote doornen. Is zacht.”

“Awara oko: één pond suiker en stamper. Maka. Pan met water. Om stamper nat te maken anders blijft het eraan zitten. Mijn moeder heeft mij leren koken maar ik ben geen kok. Ik heb iemand groenten leren schillen, schrobben.”

“Awaras, hadden we veel op de plantages.. stonden bij elkaar.. een tak en dan....

“Awaras. Dat is mooi lied.”

“Een snee in de boom en dan kwam er een soort lijm uit. Soort vrucht. Was kleverig. Plakkerig. Deden we op een stokje en dan kwamen de vogels erop zitten en dan vangen we ze met rijst.”

“Je zou de jeugd van mij niet aan de jeugd van nu geven. Zij zijn anders opgevoed. Je wilt een jeugd beter geven. Weet ik niet hoor. Maar is, denk ik, over het algemeen wel zo. Was een heel andere tijd. Je had zo'n boom Awara met de nootjes, gingen we knikkeren. Als je hem openbreekt of openslaat. Krijg je pit in de pit.”

“Ik ben iemand die van praten veel houdt.”

“Er waren drie amandelbomen. Als het warm is, ga je daar schuilen. Want die heeft grote bladen.”

“Palmentuin, onder een boom schuilen voor een zon.”

“Ik heb veel gedragen en ik heb veel gedaan met ze. Leren tekenen. En leren letters schrijven. Alles wat ik geleerd heb, heb ik doorgegeven. Ik zorgde ook altijd heel vroeg dat ze een potlood hadden. En dat begrepen ze, dat je daar van alles mee kon doen. Dat is een stokje, daar kon je mee krassen.....”

“In hun woorden zeggen ze: *U bent wijs*. Dan zeggen ze, waarom zegt u dit of dat. Ze kunnen alles vragen wat ze willen.”

Sika

*In de felle zonnebrand van het heet savanneland, lala! Lala!
Springt een speldeknop, kleine kwant,
Lustig in het warme zand. Sika, Sika, Sika!*

“Ik was EBG (Evangelische Broedergemeente). Wij van Suriname EBG en meestal RK (Rooms Katholiek). Ik ben EGB en de kinderen volgen meestal hun vader. Dus mijn kinderen RK. Ik was alleenstaand dus volgden ze mijn vader. Dus RK. Maar mijn kinderen zijn makkelijk ze gaan naar RK en EBG. Mijn man was RK en ik EBG. Ik ben de enige dus.”

“Tuurlijk mag u de dingen opschrijven. U doet me geen pijn. Zijn dingen die zijn gebeurd. Ik heb gevaren op de Oranje Nassau. Het was een Nederlands schip, ik was matroos. Nee, niet zwaar werk. Gewoon werken. Elk mens moet werken om te kunnen leven. Ik ben één van ze, ik moet toch eten en kleren aan trekken. Internationaal. Dat is mijn werk geweest. Oranje Nassau Marathon. Noem maar op. Koninklijke Nederlandse Stoombootmaatschappij. Dat is niet één schip, is een schipmoeder.”

“Mijn vader was lastig hè. We doen alles om te gaan dansen. Maar was nooit goed. Deden we het snel, was het niet goed en als het langzaam was ook niet. Deden we het snel zei hij: oh, je doet het niet goed. Deden we het langzaam zei hij: je wilt niet dansen zeker.”

“Ik heb in Paramaribo in het ziekenhuis gelegen, daar kwamen mijn kinderen mij opzoeken. Ik heb lang in het ziekenhuis gelegen, tot nu toe. Ik word niet meer beter. Je went eraan, maar het is niet leuk.”

“Ga eten, als je het ruikt krijg je zin om te eten. Moksalesie!”

“Mw. wat heeft u een vrolijke, leuke rok aan. Als juf zeiden de kinderen ook altijd iets over mijn kleding, zo leuk was dat.”

Bent u met de boot gevaren vanuit Suriname? “Nee, met het vliegtuig.”

“Ik ben hier de hele dag..... Thuis..... Vissen. Drie jaar. En later: grote vis. Ik had ook contact met Hollanders. Met Engelsen ook. Ik had die dingen moeten schrijven.”

“De aapjes hadden mooie gezichten zoals van tijgers. Die kwamen helemaal uit Brazilië. Ze waren wild.”

Konikoni

*Gisteren ging ik naar mijn grond, wel wat denk je dat ik vond?
Konikoni zag ik daar, Konni keek zo vreeslijk naar.
Konikoni, wat doe jij? Waarom zucht je tegen mij?*

“Die arme konikoni waar ik zoveel hield om te eten. Lekker vlees hoor.”

“Konikoni moet dansen hoor! In een lange jurk en niet een korte.”

“Oh konikoni’s in Suriname! Elke vrijdag of zaterdag schoonmaken en eten.”

“Dan zei ik: Mama, dikke tante gaat toch ook naar die verjaardag? Als ik kom en zie haar niet, kom ik haar direct halen.” (lacht uitbundig).

“Vrijdag ga ik feesten in mijn lange jurk. Met de trommels erbij. Als je in mijn ogen bent, dan ben je nummer één voor mij. Maminette is voor iedereen goed en zorgt voor iedereen.”

“U bent niet op mijn lijst zuster. Maar wel als u gaat zingen en lange rok en ronddraaien. En mijn naam en opgenomen. Uw naam staat in het boek van het voorzitter.”

“Je kunt niet lekker zingen als je keel droog is.”

“Mama, ik heb je ingeschreven om te dansen hoor. Ze begon te lachen.”

“Zeg krullenbol. Je zingt niet alleen hoor. Ik zing mee. We zijn bezig met mooie liederen hier.”

“Als je ziek bent, moet je zingen.”

“Dat lied is als boek geschreven, om te zingen op mijn verjaardag.”

“Zingen is leuk, muziek brengt het hart naar boven en dan denken we verder samen aan een goed leven en dat doen we dan ook allemaal samen.”

“District Suriname land. En dan zeven districten, die zijn klein. Heel veel onbewoond. Twee vijfde onbewoond.”

“Meezingen! Ik trippel bij met mijn benen wanneer ik zo zing... van blijdschap, ze gaan op en neer!”

Grietjebie

*Ik zie jou heel de dag op straat en erf regeren,
Jij met je zwarte kap en helder gele kleren.
En schreeuwend hoor ik jou de buurt tiranniseren;
Grietjebie, grietjebie, grietjebie!*

Anton de Komplein heeft levensechte bestickering van Surinaamse taferelen op de muren, dat levert mooie herinneringen op.

“Zo’n huis had ik ook met een veranda eraan. Aan de rand van het bos. Hier zijn de dames in het wit gekleed. Misschien is er iemand dood. In de boom zit de moeder vogel. En het huis staat op neuten. Het dak is van zinkplaat. Is goedkoop. Is vier/vijf meter breed. Zijn vaste maten. En dit is een skoei om het water. Dat het water niet onder het huis gaat. En steun geeft en veegt het weg. Zink in Suriname hebben vaste maten. Als je het niet goed opmeet, kun je het niet goed gebruiken. Krijg je een opening tussen de platen. Dit is een klein winkeltje. Achter de dames zit schropo. (schudt het hoofd) Ik weet niet, kan ook zijn dat het regent. Dan krijg je overstromingen. Of dat het water van het bos komt en zo naar beneden stroomt. Suriname is ook bergachtig, al lijkt het niet zo.”

“Dit lijken wel uien. Want zo groeien uien. Die waren roodgekleurd. De mensen hebben alles zo gelaten. Zo mooi. Volop in bloei. Zo gaan wij. De persoon die ons brengt vertelt ons waar we naartoe gaan. Laatst waren we in Zaandam. (*Kijkt nog eens goed*) Of is het mais. Het lijkt maïs. Mais van de stad smaakt heel anders dan mais van mijn tante die het heeft. Kokori, kindervoedsel. Het heeft geen smaak. De meeste mensen zetten suiker voor de kokori. De kokori heeft geen suiker. Maar het wordt eerst in de zon gezet. Zo wennen kinderen aan suiker.”

“Een Indiaanse mevrouw. Kent u deze mevrouw? Ze heeft mooi lang haar. Ze is mooi. Ik had een Indiaanse vriend, Tjura. Hij bracht vet voor mij. Dit is een Indiaanse vrouw. Awaradan. Een plant die je hebt gemaakt met Awarabomen. Maar ik kan ze niet beklimmen. Hebben naalden, zo groot! Bij de Awaras kom je niet.”

“Ik denk aan die tijden, kan je niet helpen.”

“Meesters waren figuren voor ons. Je deed precies wat ze zeiden.”

Ach Margrietje

*Ach Margrietje, de rozen zullen bloeien, ook al zie je mij niet meer terug.
Door je tranen heen zul jij weer lachen, net zoals de allerlaatste keer.
En al denk je, dat komt nooit meer, dat komt nooit, nooit meer terug..
Ach Margrietje de rozen zullen bloeien, ook al zie je mij niet meer terug.*

“In huis is het je man, maar wat ze buiten doen dat weet je niet. Dat zei mijn moeder altijd.”

“Ongelukkige liefdes zijn er.”

“In het Surinaams zeg je. Mie sting gwé liep mie. Mijn stem heeft mij verlaten, in de steek verlaten. Ik was altijd afhankelijk van mijn stem. Ik stond voor de klas tot mijn pensionering. Ik klonk langer dan ik ben. Mijn stem was hoger dan alle lange lummels. Mijn neef is bekend. We zijn een zingende familie.”

“Met 12 jaar trouwen, met 13 jaar je kinderen... acht kinderen. Hier naar school. Mijn kinderen waren mijn leraar. Als je een meisje krijgt mag ze niet naar school. Als ze naar school wilde.”

“De ouders slaan niet, ze knijpen zo! Over je benen overal knijpen! Als straf! Zo waren ze bij meisjes! Je mocht niet naar school. Dachten ze dat je een brief gaf aan een jongen! Dat je met ze mee wilde. Je mocht niet naar school. Waren bang voor je. Was je stom! 12 jaar, trouwen! 13 jaar, eerste zoon! Is geen leven toch!”

“Ze schelden op Paramaribo, als ze iets lelijk doen dan krijgt iedereen de schuld, dat is niet eerlijk. Het is een mooi en prettig land, 's morgens kun je blijven in je bed zo lang je wilt!”

“Je gaat me toch echt opzoeken hé? En me vinden he! Je gaat me makkelijk vinden. Je kent de plaats niet. Maar de dokter wel. En toen heb ik het goed bekeken. De straat ken ik niet en de nummer ook niet. *De Uitvlucht* heet die.”

“Ik mag niet jokken. Ze hebben alles gedaan. Ik mag niet jokken. Met eten. Ik vind het zo zielig. Ik zou graag nog weer een keer met ze zijn. Ik vond het zo zielig. Ik kon het niet krijgen.”

“Er kon er maar één studeren, ik hield ervan en had goede cijfers. Dus van de vijf mocht ik. De rest niet.”

“Natuurlijk schrijf je alles op, dat is geschiedenis.”

“Bedankt voor het komen en bedankt voor het gaan.”

Wilhelmus

Wilhelmus van Nassouwe, ben ik, van Duitsen bloed

Den vaderland getrouwe, blijf ik tot in den dood

“De koningin is niet naar Suriname gekomen. Voor haar was het te ver weg. Maar we hebben de koningin altijd geëerd. Of ze nu jarig was of niet jarig was, we hebben haar altijd geëerd. Waar haar standbeeld stond, daar gingen we zingen, op het Koninginneplein.”

“’s Morgens moesten we naar school met oranje sjerp en oranje strik in het haar. Het was een gezellige dag in het jaar. Mijn moeder was koto missie, ik moest ‘r helpen die koto dragen, die hoofddoek. Met een tante. Gaan we samen naar het Gouvernementsplein, gingen we dansen.”

“Op het plein gingen we dansen met elkaar, vlaggen, rood, wit, blauw, ik was ook in die kleuren.”

“Dan was je die dag echt verwaand, wanneer je gaat dansen, je gaat opschudden, zo mooi vond je die jurk.”

“Ik heb met Claus en Bernard gedanst. Ik ging overal met de familie.”

“Prins Bernard is altijd leuk geweest.”

“Met Willem-Alexander? We zullen het lezen in de kranten. Ze hoeft geen zorgen te hebben, het is een jongen. Op de trouwdag renden alle meisjes gelijk achter hem aan. Kussen wilde ze geven!”

“Koekjes verkopen! Mijn moeder verkocht ze. Blanken waren er dol op... Sommige mensen betalen wel maar namen niet koekjes mee... Dan had ik mijn moedersgeld... Dat was mijn deel van mijn moeder... Dat had ik verdiend”

“Ik heb 37 stukken kleding bewaard, ze hebben het bewaard, gewassen en geknepen. We kunnen het zo pakken! Dan moet je wel de kleding dragen. Ze was mooi hoor zuster! Het stond ook op haar hoofd.”

“De stad in, met muziek! Ja, draaiorgel. En niet wat te vergeten: eten op het plein kopen! Het rook ook zo lekker op het plein!”

“Boten kon je ook varen, gratis, de koningin was die dag niet gierig.”

“Beatrix moest hier zijn om het te horen!”

I. Kruijssen. Surinaamse Juweeltjes uit het Dementees.

Mi go na baka dan

Mi g'a baka dan, gongote.

Mi si wan m'ma fowru, gongote.

Len abi pikinnie wan.

“Je eet totdat je buik kan bossen, je eet de hele dag.”

“Je moest zien hoe de zusters en priesters dansten! Ik stapte naast hen om te helpen.”

“Die stem heb je van de lieve heer zelf gekregen en die mag je zeker gebruiken!”

“Als we met het busje weggingen dan was dit het laatste lied: ‘Hoezee voor Suriname’. Moest je de gezichten van de kinderen zien, die straalden!”

“Ik ga naar Suriname terug. Naar mijn dochter. Maar o, mmm, ik zal u missen hoor. 100%.”

“Je kunt niet uitleggen hoe gezellig het in Suriname is!”

“’s Morgens kun je blijven in je bed, zo lang je wilt, net Paramaribo.”

“Ik wil van mijn geld gelijk naar Suriname.”

“Orde en regelmaat, die stonden bij mijn vader op de voorgrond. Maar die riem, voor die riem van hem waren we bang.”

“Ik ben trots op Suriname. Ik zeg het. Ik meen het. Het is zo.”

Over een lied gemaakt uit woorden van bewoners: “Dat liedje is echt gebeurd!”

“Eigenlijk is er niet veel te beleven in Holland.”

“Het gaat van half naar half, ‘Afoe afoe’, zeggen we in het Surinaams.”

“Dat kun je niet uitleggen, hoe gezellig het in Suriname is!”

“Je moet niet jaloers zijn als ik met krullenbol dans. Ze is mijn eerste en laatste danspartner.”

“Ik ben aan gezelligheid gewend.”

I. Kruijssen. Surinaamse Juweeltjes uit het Dementees.

Ja zuster, nee zuster

Niet met de deuren slaan! Ja zuster, nee zuster!

Niet op de stoelen staan! Ja zuster, nee zuster!

Denk aan de burens! Ja zuster, nee zuster!

't zijn heel dunne muren! Ja zuster, nee zuster!

“Die zuster doet haar werk met liefde en zorg dat zie je in haar ogen stralen. Dat is zo prettig om te zien.”

“Ik spreek alleen wat ik zie. Die zuster legt haar ziel en hart in haar werk en respecteert haar werk, dat zie je.”

“Die mensen zitten met pijn en je moet hun leven verbeteren. De dokter doet de rest voor de pijn weg te halen. Maar wij moeten zorgen dat het leven beter wordt.”

“Dat haar van jou is als een bloem, zuster. Die lange met die kroezen, dat wil ik hebben!”

“Zusters, daar heb je veel plezier van.”

“Zusters, er is altijd wel wat te lachen.”

“Want we wonen met zijn allen hier bij elkaar en we houden van elkaar op den duur.”

“Als je al die verhalen bij elkaar hebt dan heb je een bos en kun je ze inbinden, het zijn allemaal levensverhalen!”

“Alle mensen met witte jasjes aan: die beschouw ik als mijn eigen familie!
Zo lief!”

“Menselijk blijven. En opletten dat de mensen die niet mee kunnen, niet achter blijven.”

“Als je voor elkaar zorgt verbroedert dat.”

Bewoonster die graag zwijgt: “Ik ben een indiaan. Ik houd de klep af.” (gebaart naar haar mond)

“Ik heb mijn taal overal opgepikt, door elkaar gehusseld en mijn eigen taal van gemaakt.”

Een roosje, een roosje

*Ik geef je een roosje mijn roosje
Ik geef je een roos elke dag
En ik hou van jou tot de wei zonder dauw
En de echo niet lacht om een lach*

“Een roos? Daar houd ik van. Die gaat in de vaas.”

“Vantevoren was ie al bezig om alles mooi te hebben. Het was altijd netjes en schoon. Dat hadden we altijd al geleerd.”

Edelweis

*Edelweiss, edelweiss. Every morning you greet me,
Small and white, clean and bright. You look happy to meet me
Blossom of snow may you bloom and grow. Bloom and grow forever
Edelweiss, edelweiss. Bless my homeland forever.*

“In Suriname waren dit soort liederen ook! Sound of music, ik ken de melodie wel, maar de woorden niet.”

“Mijn vader zei dan: Hier heb je wat geld. Ga maar lekker naar de bioscoop. Nou dan deed ik dat ook meteen!”

“In Suriname ging ik ook naar de bioscoop, ik was niet ouderwets. Het heette Bellevue. Samen met mijn vriendin. Het was zo leuk. En lekker in de pauze snoepen. Ik ging niet elke week hoor! Keek ik in de krant De West welke ik wou. Dan zei ik: mama nog een laatste keer! Dan zei ze: Ga maar. Maar vader was streng hoor!”

Ik heb eerbied voor jouw grijze haren

*Ik heb eerbied voor jouw grijze haren Ze bekronen je lieve gezicht
Ze verzachten de sporen der jaren, Na een leven van werken en plicht*

“Die laatste twee regels zijn makkelijk gezegd. is een zware taak geen makkelijke job.”

“We hebben geen eerbied voor jou, want je hebt geen grijze haren.” (*lacht uitbundig*)

Klein vogelijn

*Klein vogelein op groenen tak, Wat zingt ge een lustig lied
Wij hebben in ons hele boek Zo 'n vrolijk wijsje niet.*

“Dat is meer iets huiselijks, je hoort bij die mensen, je moest bidden naar hun zin van pater en zuster, maar het was ook knus en gezellig. Je moet weten wat pater en soeur willen en dat moet je leren.”

“Soeur is iemand, ze laat niet zomaar los. Je moet de diensten leren en alles kennen, alle puntjes op de i.”

“De kinderen van kindsbeen af leerden dat.”

“Soeur is weg, maar God geneest alle mensen.”

“In familieband doen jullie het. Jullie brengen alles bijeen! Dames het geen grap van me! Die klanken van jullie zingen komen allemaal overeen.”

“Jullie hebben me weer wakker geschud met deze klanken. Het smaakt naar meer.”

“Je moet oog hebben voor het kleine en niet voor het grote want iemand geeft je een klein cadeau en groot kan rommel zijn.”

“Wij proberen er iets van te maken maar God beschikt. Je geeft je lot aan God de vader. Hij beschikt.”

“Als je bent opgevoed als je ouders bidden. en als je later groot wordt ga je je eigen weg. Wij gingen naar EGB scholen, leerde je bidden.”

“Geloof is dat men God vertrouwd en vast op zijn belofte bouwt. Geloof is dat men aangezicht alleen op Christus houdt gericht.”

“Deze jongen houdt van zingen, Hindoestaans!”

“Ik hoor hier goede stemmen. Die komen uit goede mondjes. Prachtig je kunt niet stil blijven zitten.”

“Die stemmen kloppen zo als een bus. E moet allemaal gelijk komen en dat doen we. Tot de dag van vandaag hou ik van zingen.”

“Jullie zingen in gezins verband. Wat jullie doen mag niet gestopt worden. Jullie doen het goed. Mensen met eigenaardig goede stemmen.”

I. Kruijssen. Surinaamse Juweeltjes uit het Dementees.

Toen onze mop

*Toen onze mop een mopje was, was ie aardig om te zien,
Nu bromt hij alle dagen en bijt nog bovendien.
Waf woef waf woef, waf woef waf woef*

“Ja Storm (*de therapie/contacthond van Irene*) je bent een mooie hond.”

“Kom eens hier met die hond!”

“Witje! Ben je daar?! Kom hier Witje! Ik had meer dan zeven honden. Voor mij had mijn moeder honden. Die gaf de honden eten voor de kinderen eten kregen! Ik had zoveel honden. Mensen zeiden: heb je een hond? Breng hem naar mw. L. Ze kenden me allemaal. Witje, kom eens, je bent lief Witje. Je hoort bij mij. Nu zorgen mijn zoons voor de honden. Die hebben het overgenomen. Ja, mijn zonen doen het nu wat ik deed.”

“Zie je, de hond is op mijn voeten komen liggen. Hij weet het, ik hou van honden. Had er altijd één, een kleine, maar die is gestolen. Zie je waar die hond is komen te liggen? Helemaal op mijn voeten! Weet je hoe ze me noemde in Suriname? Hondenmoeder!

“Ik moet zo om hem lachen!”

“Mijn vader of ik verzorgde de hond. Lag eraan wie er thuis was.”

“Honden zijn lief maar je moet ze niet kwaad maken dan zijn ze niet lief.”

“Een beetje een allemansvriend. Dieren kunnen dat heel leuk in elkaar zetten.”

“Dieren zijn heel eigengereid.”

“Ik heb altijd plezier als ik dieren zie.”

“Wij hielden niet van poezen. Wij houden van honden. Want die kunnen de wacht voor je huis houden. Poezen stelen je melk!”

“Ik vind die hond. O, leuk, die ligt daar maar. Kom eens hier, ben je een goede vriend.”

“Ik heb ook altijd beesten gehad. Verzot op. Ik zeg die mevrouw heeft een grote hond.”

Terang boelan

*Terang boelan, terang boelan di kali
Boeaja timboel, katanjalah mati*

“Terang boulan, ach dat doet me denken aan Suriname en Indonesië. Tijden van vroeger mooi mooi mooi. Zijn nu voorbij.”

“Als je krullen te kort zijn, kun je niet dansen.”

Sieksie joeroe

*Waar zit die wakk're scharesliep, Die met zijn hoog en luid gepiep.
En schel geschreeuw en schrill gekras, Verkondigt dat 't zes uren was?*

Mw. K. “Vroeger ging ik samen met mijn zussen water halen. Ik ging graag mee omdat het mocht.”

Mw. S. schudt haar hoofd: “Ik mocht nog geen water dragen want ik was te klein.”

Mw. K.: “Ik mocht soms de emmer in de put laten zakken. Want als die erin valt is het heel moeilijk, want je kunt hem er niet zelf uit halen. Pas toen ik 11 of 12 jaar was mocht ik wel water dragen. Op mijn hoofd en vasthouden. Als dat je gewoonte is is dat gewoon ie tweede natuur.”

Mw. S.: “Mijn moeder en broer gingen water putten. Jongens droegen emmers niet op hun hoofd maar aan hun handen. Twee emmers dragen.”

“Eigen putwater kon je niet makkelijk drinken. Dat was om te wassen en baden.”

Mw. A.: “Spelend heen en ernstig terug, want dan had je water op je hoofd.”

Mw. Z. knikt instemmend: “Spelend ging je water halen en terug was het ernstig, dan droeg je het water.”

“Water halen met elkaar beurtelings. Iedereen een beetje met de emmer. Onze put stond op het erf.”

“De hele dag werkte je handen, kleren maken, werken, koken.”

“Een kaarsje voor al het eten dat we kennen. Vandaag ergert mijn vader dat er nog geen eten is. Ik zat altijd bij het vuur te wachten tot het eten klaar was dat de vrouwen maakten.”

“Ik heb geen kracht, de kracht is eraf.”

Sinterklaas kapoentje

*Sinterklaas kapoentje, gooi wat in mijn schoentje,
gooi wat in mijn laarsje dank u sinterklaasje*

“Sinterklaas in Suriname! Waren er niet veel. één of twee, meer niet. Kregen speculaas.”

“Ik ging zingen met mijn nichtje voor Sinterklaas.”

Mw. L.: “Sinterklaas kwam in de klas. Maar geen rode mantel en geen baard, dat was te warm. Een zwarte piet met een grote zak met een paar pepernoten erin.

Mw. M.: “Bij ons ook. Sinterklaas en twee pieten. Mooi gekleed.”

“In de Antillen wilde mijn moeder dat ik Sinterklaas vierde. Ik moest zingen en liedjes opzeggen.”

“In Suriname zijn veel kinderen hé. Medelijden soms. Maakt ook uit, bij de één of de ander.”

“Vader zei: overmorgen naar Sinterklaas feest. Ja, in Suriname!”

Pepernoten in Suriname: “We kregen handenvol van de Chinese winkels. Alle Chinese winkels hadden veel pepernoten.”

“De tijd gaat niet sneller nu ik ouder ben. Ik ben niet van plan dat te doen.”

“Als je bent gewend aan een klap, dan wen je eraan.”

“Ik was al die liederen vergeten van vroeger, maar komen nu allemaal weer op.”

Mi winsyoe wang boeng kresneti

Mi winsyoe wang boeng kresneti

Mi winsyoe wang boeng kresneti

“Ze zit helemaal achteraan (*in de kerk*), maar voorin hoor ik haar stem. De priester zegt: ‘je mag tante nooit thuis laten want ze zingt zo mooi in de kerk. ‘Je moet d’r niet missen. Je *kan* d’r niet missen.....’”

“Vanavond ga ik net zo die liederen dromen.”

“Ze heeft me nooit kunnen missen, met mijn stem in de kerk.”

Now kresneti kiesi

*Now kresneti kiesi. Swietie tem fo blessi
Fa mi lobi you. Ké na so wang joeroe
Joe bing kom foe foefoeroe. A la hati troe*

“Dan aten we pom en pastei en werd er gebeden aan tafel.”

“We aten pom! Er werd lekker gegeten en gedronken.”

“Alle Surinaamse zijn van de kerk en het geloof. Iedereen heeft zijn eigen manier en eigen gemeentes.”

“Thuis als er mensen in huis komen. Christelijk. Een kaarsje is leuk. Het geeft iets. Ik heb ook vriendinnen van de kerk en een poosje ben ik niet geweest dan hoor ik ze op straat. Ben je weg van de kerk. Maar ik heb ze uitgelegd wat Creools betekend met het geloof.”

“Met kerst kreeg ik nieuwe schoenen. ‘Pappa, heb ik ze nodig?’ ‘Je hebt ze nodig’. Als ik naar de kerk moest, moest ik ze aan. ‘Wanneer de kerkdag komt, dan haal ik ze voor je uit de kast.’”

“Eten ze in Nederland een kalkoen met de kerst? Wij in Suriname hebben weer andere gerechten.”

“Alle Surinamers geloven in wonderen... ik heb een wonder zusje gekregen op kerst... ik was 16 jaar toen mijn moeder haar kreeg... en ook nog een op Sint... mijn moeder had 8 kinderen!”

“Ik hou van de sneeuw, ik ben uit Suriname gekomen voor de winter.”

“Te na so kom foe foeroe ...Ati hart...Hati pijn, alle pijn is waar.”

“Nieuwe jaar in met vuurwerk in Suriname. Ja eten. Iets ouder. Bijvoorbeeld eh.... Geen oliebollen. Geen pom. Ik begreep niet de betekenis ervan.”

“Suriname. Kerstboom? Ja. Spar? Groeiende... ja. Zongen... *Aka ba* betekent *is afgelopen*.”

“Hoor daar een kerstliedje klein, luister maar zoetjes en denk aan geen pijn.”

“De vader in de hemel weet alles.”

Bijzonder hé, in alle landen zijn overal liedjes gemaakt.
 Dan hoorden ze bij elkaar, als ze hetzelfde liedje zingen,
 en dan komt het allemaal zo bij elkaar.
 Dat is ook zo fantastisch.
 Dan gaan ze naar een ander land,
 en daar wonen ze dan,
 en dan nemen ze het liedje mee en dan komt het daar ook weer.
 En dan gaan ze het daar ook allemaal zingen.
 Dan komt ergens anders weer dat liedje terug.
 Dat is fantastisch, hé!
 Dat dringt niet zo goed door in eerste instantie,
 maar zo is het wel!
 Zoals de liedjes
 Joe mama, mi kondre troe, banansi, alonki,
 awara's, no kresneti kisi,
 Moet je nagaan hoeveel liedjes er zijn gemaakt.
 Leuk hé, dat dat ineens tot je doordringt, hé.
 Al die liederen die je je weer herinnert!

Irene Kruijssen, neurologisch muziektherapeut, Cordaan

Het leven van onze bewoners met dementie in het verpleeghuis is net een schatkamer. Je vindt er donkere hoekjes, kleerscheuren, gebrek en hartzeer. Maar ook een rijkdom aan verhalen, een grote schat aan wijsheid. In de levensverhalen van bewoners liggen juweeltjes verstopt: kostbare herinneringen, ontroerende gezegdes, diepe levenskennis. Vaak in hun eigen, wondermooie poëtische taal uitgesproken: het Dementees!

*Irene Kruijssen, muziektherapie
 Eben Haëzer, Berkenstede, de Diem, de Buitenhof,
 Anton de Komplein, d'Oude Raai,
 Cordaan*

www.dementees.com

